

Riina Lintumäki

ERILAISTEN JOUKKOJEN LUOMINEN PUKUSUUNNITTELUN KEINOIN

– Pukusuunnittelu
Oliver twistillä -musikaaliin

Opinnäytetyö

Muotoilija

Muoti ja puvustus

2025

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Muotoilija AMK
Tekijä/Tekijät	Riina Lintumäki
Työn nimi	Erialaisten joukkojen luominen pukusuunnittelun keinoin - Pukusuunnittelu Oliver twistillä -musikaaliin
Toimeksiantaja	Yli rajojen
Vuosi	2025
Sivut	82 sivua
Työn ohjaaja(t)	Maarit Kalmakurki

TIIVISTELMÄ

Suurissa näyttämötaiteen teoksissa nähdään usein pukujen avulla muodostuvia joukkoja. Opinnäytetyön aiheena oli joukkojen pukusuunnittelu Yli rajojen -tuotannon Oliver twistillä -musikaalissa. Joukkojen luomisesta on hyvin vähän tietoa, ja työn tarkoitus oli kerätä tietoa siitä, miten pukusuunnittelun keinoin luodaan yhtenäinen joukko korostaen jokaisen hahmon yksilöllisiä piirteitä ja huomioiden myös, miten pääroolit saadaan erottumaan. Musikaali sijoittuu 1800-luvun Lontooseen, jossa luokkaerot korostuvat. Siinä käsitellään myös nykyaikana nuorten keskuudessa ilmennytä jengiytymisen ja väkivallan ilmiötä tutkien sitä nuorten näkökulmasta. Näitä teemoja käsiteltiin opinnäytetyössä tutkimalla 1800-luvun ilmiöitä ja pukeutumista ja statuksen välittymistä puvuista. Lisäksi tutkittiin nuorten pukeutumista nykyaikana.

Tutkimusmenetelminä työssä käytettiin Gilletten teatterityön suunnitteluprosessia tukevaa mallia, johon suunnittelu pohjaa, kuva-analyysiä, jonka keinoin tutkittiin joukkokohtausten pukuja, sekä tutkimusta ja suunnittelua ilmennettiin moodboardien keinoin. Nuorten pukeutumista tutkittiin havainnoimalla.

Opinnäytetyö osoittaa, että yhtenäiset joukkojen puvut muodostuvat yhdistämällä eri elementtejä, joiden avulla luodaan yhtenäisiä tai toisistaan erottuvia joukkoja, joista yksilöt erottuvat. Status ilmenee 1800-luvun pukeutumisessa selkeämmin kuin nykypäivän, ja eriluokkaisten ihmisten pukeutumisessa on eroja. Nuorten pukeutumisesta selvisi, että nuorille vaatteet ovat tärkeä keino kuulua joukkoon.

Opinnäytetyö kerää yhteen elementit, joiden avulla muodostetaan pukusuunnittelussa joukkoja ja joukkojen puvuista tehty kuva-analyysi tuo uutta tietoa niiden luomisesta pukujen keinoin. Nuorten pukeutumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä opinnäytetyö tuo uutta tietoa, josta hyötyvät vaatetusalan työntekijöiden lisäksi nuorten parissa työskentelevät.

Asiasanat: Joukot, pukusuunnittelu, musikaali, status, nuoret

Degree title	Bachelor of Culture and Arts
Author (authors)	Riina Lintumäki
Thesis title	How to create different groups using costume design. - Costume design for "Oliver twistillä" musical
Commissioned by	Yli rajojen
Time	2025
Pages	82 pages
Supervisor	Maarit Kalmakurki

ABSTRACT

In major theatrical productions, groups formed through costumes are often seen on stage. The subject of the thesis was the costume design of groups for the musical "Oliver twistillä" in the production "Yli rajojen". Very little information was available on the creation of groups, and the purpose of the study was to gather knowledge on how a cohesive group could be formed through costume design while highlighting the individuality of each character and ensuring that the main roles stood out. The musical is set in 19th-century London, where class distinctions were strongly emphasized. It also addresses the contemporary issues of youth gang formation and violence, exploring these phenomena from the perspective of young people. These themes were examined in the thesis by studying 19th-century social structures, fashion, and the ways status was conveyed through clothing. Additionally contemporary youth fashion was analyzed.

The research methods included a model supporting Gillette's theatrical design process, which served as the foundation for the design work, as well as image analysis used to study costumes in group scenes. Additionally, research and design findings were presented through mood boards. Youth fashion was examined through observation.

The thesis demonstrated that cohesive group costumes were created by combining different design elements, which helped form unified or visually distinct groups while allowing individuals to stand out. Status was more clearly reflected in 19th-century clothing than in modern fashion, and differences between social classes were evident in dress. Observations on youth fashion indicated that clothing played an essential role in expressing group belonging.

The thesis compiled the key elements used in costume design to create groups. The image analysis of group costumes provided new insights into their design and formation through costumes. Furthermore, the thesis contributed new knowledge about youth fashion and its influencing factors, benefiting not only professionals in the fashion industry but also those working with young people.

Keywords: Groups, costume design, musical, status, youth

SISÄLLYS

KÄSITELUETTELO

1	JOHDANTO	7
2	LÄHTÖKOHDAT	8
3	TUTKIMUSASETELMA.....	11
3.1	Tutkimuskysymykset	12
3.2	Tutkimusmenetelmät	15
3.3	J. Michael Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli	15
3.4	Kuva-analyysi.....	18
3.5	Havainnointi	18
3.6	Moodboard	19
4	PUKEUTUMINEN ERI SOSIAALILUOKISSA 1800-LUVULLA JA NYKYPÄIVÄNÄ.....	20
4.1	1800-luvun puolivälin ilmiöt ja pukeutuminen	23
4.2	Nuorten pukeutuminen ja jengiytymisen sekä väkivallan ilmiöt 2020-luvulla.....	26
5	NUORTEN HAVAINNOINTI JA JOUKKOJEN LUOMINEN.....	32
5.1	Havainnointisuunnitelma	32
5.2	Nuorten havainnoinnin tulokset ja moodboardit	33
5.3	Joukkojen pukujen suunnittelu	36
5.4	Kuva-analyysin kohteena erilaiset joukot pukusuunnittelussa	39
6	PUKUSUUNNITTELU JOUKKOILLE.....	48
6.1	Käsikirjoituksen ja joukkojen analysointi.....	50
6.2	Joukkojen suunnittelu ja moodboardit	53
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	68
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	69
9	POHDINTA.....	71
	LÄHTEET	74

KUVALUETTELO81

KESKEISET KÄSITTEET:**ensemble, *ensemble***

Ensemble on ranskaa ja tarkoittaa kokonaisuutta. Teatterissa sillä tarkoitetaan näyttelijäryhmää, joka esittää esityksen kohtausta yhdessä, jossa jokaisella on tärkeä rooli ja vaikutus kokonaisuuteen. (Mitä tarkoittaa ensemble? 2025).

epookki, *epoch*

Historiallinen ajanjakso, jolla on ajanjaksolle ominainen tyyli (Kirjallisuuden tutkimus: epookki s.a.).

identiteetti, *identity*

Ihmisen oma kuva ja käsitys itsestään. Identiteetti muodostuu eri tekijöistä, kuten arvot, sukupuoli, uskonto, ammatti tai kansalaisuus. (Malkavaara 2023 a.)

luokkayhteiskunta, *class society*

Termi, jolla kuvataan eri yhteiskuntaluokkien, kuten ylempi luokka, keskiluokka ja työväenluokka, eroja. Yhteiskuntaluokka voidaan määrittää eri tavoin. Yksi määrittämisen tapa on tuloeroihin perustuva. (Melin 2019.)

normit, *norms*

Eri arvojen sanelemia ihmisten luomia sääntöjä, jotka ohjaavat eri arvopohjaisten ryhmien toimintaa (Malkavaara 2023 b).

pukusuunnittelu, *costume design*

Luovan alan työ, jonka tarkoituksena on suunnitella esittävän taiteen tuotannon hahmoille sopiva puvustus. Puvustus on tärkeä osa esittävän taiteen visuaalista ilmettä (Kivimäki 2023).

sosiaalinen status, *social status*

Asema yhteiskunnassa esimerkiksi työllisyystilanteen mukaan (Sosioekonominen asema s.a.).

1 JOHDANTO

Toimin pukusuunnittelijana toukokuussa 2025 ensi-iltaan tulevassa Oliver twistillä -musikaalissa. Musikaali on Kouvolan Teatterin suurella näyttämöllä esitettävä suurtuotanto. Työryhmässä on teatterialan ammattilaisia, ja sen ohjaa Mari Kahri. Näyttelijöinä toimivat Kouvolan nuortenteatterin nuoret, nuorista koostuva kuoro ja bändi, kaksi nuorten tanssiryhmää, sekä mukaan otetaan myös muita paikallisia nuoria. Yhteistyökumppaneita ovat Kouvolan teatteri, Kouvolan kaupungin nuorisopalvelut, Yhteislyseo, Pohjois-Kymen musiikkiopisto, Studio Dance Pit, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK ja kierrätyskeskus Goodwill.

Musikaali sisältää useita joukkokohtauksia, ja opinnäytetyön tarkoitus on tutkia, miten joukkokohtauksissa ilmennetään erilaisia ryhmiä sekä miten tuoda ryhmässä esiintyvien yksilölliset piirteet esiin ja saada ne erottumaan muista joukossa. Tässä opinnäytetyössä käsittelen musikaalin kolmea eri joukkoa, jotka ovat Faginin jengi, vastapuolen jengi ja lastenkodin lapset.

Musikaalissa on tarkoitus sekoittaa epookin ja nykyajan pukeutumista ja ilmiöitä. Ohjaaja Kahri totesi tuotannon alussa, että jos nuorilla on liian omantyylinen nykyaikaan liitettävä rooli, se vaikuttaa helposti roolisuoritukseen ja hahmon luomiseen. Se vuoksi musikaalissa käytetään osittain epookkipuvustusta. Pukusuunnittelua varten tutkin opinnäytetyössäni 1800-luvun puolivälin pukeutumista ja ilmiöitä, miten nuoret pukeutuvat tänä päivänä ja miten status ilmeni 1800-luvun pukeutumisessa ja tänä päivänä. Musikaalin käsikirjoituksen pohjana on alkuperäinen Oliver Twist -teos, mutta lopullinen käsikirjoitus muodostuu työryhmässä olevien nuorten ajatuksista nuorison jengiytymisestä ja väkivallan ilmiöistä. Myös pukusuunnittelussa huomioin työryhmän nuorten pukeutumistyyliä. Olen aiemmalta koulutukseltani nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, ja ammattini tuo oman näkökulmansa tutkimukseen. Ammatillisesta taustastani on siis varmasti hyötyä tässä pukusuunnittelussa.

Joukkokohtausten pukusuunnittelusta löytyy vähän tietoa, joten opinnäytetyöni tuo uutta tietoa siitä, mitä tulee ottaa huomioon joukkojen pukusuunnittelussa. Nuorten tämänhetkinen pukeutuminen ja siihen liittyvät ilmiöt ovat tuoreita, ja

opinnäytetyöni tuo lisää tietoa nuorten pukeutumisesta, mikä hyödyttää vaatealan lisäksi myös nuoren parissa työskenteleviä.

Opinnäytetyöni painotus on tutkimuksellinen. Ensimmäisessä luvussa käyn läpi tutkimuksen lähtökohdat ja sen jälkeen avaan tutkimusasemaa ja käyttämiäni tutkimusmenetelmiä. J. Michael Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia käytän apuna pukujen suunnittelussa. Kuva-analyysin keinoin tutkin joukkojen pukusuunnittelua, 1800-luvun pukuja ja avaan tekeminäni moodboardeja. Havainnoimalla tutkin nuorten pukeutumista ja moodboardien avulla ilmennän tutkimustani visuaalisesti sekä esittelen lopuksi opinnäytetyön tutkimustulokset ja produktiivisen osan, jossa esittelen joukkojen pukusuunnittelun tutkimukseeni pohjaten. Tutkimusmenetelmien jälkeen seuraa opinnäytetyön tutkimuksellinen vaihe, jossa käsittelen musikaalin teemoihin ja joukkojen pukusuunnitteluun liittyviä aiheita. Työn lopussa esittelen tutkimustulokset työn produktiivisena osiona, joka on musikaalin joukkojen pukusuunnittelu. Viimeimpänä esittelen tutkimuksen tulokset, luotettavuuden, arvioinnin sekä johtopäätökset ja yhteenvedon. Työ päättyy pohdintaan. Opinnäytetyön lopussa ovat lähteet ja kuvaluettelo.

2 LÄHTÖKOHDAT

Pukusuunnittelusta on tehty Suomessa useita opinnäytetöitä. Lamminpää (2022) kirjoitti opinnäytetyönsä tekemästään pukusuunnittelusta *The Addams family* -musikaaliin ja Jylhä (2015) toteutti opinnäytetyön pukusuunnittelusta *Voi veljet!* -näytelmään. Joukkokohtauksia käsitteleviä opinnäytetöitä kuitenkin ei juurikaan ole tehty. Niskanen ja Volotinen (2010) tekivät opinnäytetyönään pukusuunnittelun musikaaliproduktioon, jonka lähtökohtana oli nuorten pukeutuminen. Pukujen avulla nuoret jaettiin kolmeen eri ryhmään korostaen jokaisen nuoren yksilöllisyyttä. Hartikainen (2012) teki opinnäytetyönään puvustuksen *Röllin ja metsänhenkin* -näytelmään. Opinnäytetyössä hän käsittelee hieman joukkokohtauksia ja päähenkilöiden erottuvuutta joukosta.

Yhteiskuntaluokasta ja puvuista on tehty muutamia opinnäytetöitä. Kivimäki (2023) on tutkinut, miten puvustuksessa huomioidaan hahmon identiteetin muutos tämän yhteiskunnallisen aseman muuttuessa. Petraeus (2018) käsit-

teli opinnäytetyössään sitä, miten ikä, ammatti ja ympäristö vaikuttavat pukeutumiseen. Laine (2024) tutki opinnäytetyössään 1800-luvun puolivälin ja 2020-luvun pukeutumistrendien eroavaisuuksia, joihin hän toi näkökulmia yhteiskunnallisista tapahtumista ja tekijöistä.

Opinnäytetöitä, jotka on toteutettu nuorisoteattereille, löytyi useita. Mehtonen (2019) on kirjoittanut opinnäytetyön pukusuunnittelusta, jonka hän toteutti Mikkelin nuorisoteatterille. Pukusuunnittelun tukena hän käytti nuorisoteatterin näyttelijöiden ajatuksia ja keräsi puvustuksen pukuvarastosta. Lindgrén (2024) suunnitteli ja toteutti puvut Rantasalmen nuorisoteatterin The Prom -musikaaliin. Opinnäytetyössään hän tutki seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen merkitystä ja mielikuvia pukusuunnittelussa.

Nuorten pukeutumisesta ja vaatteiden merkityksestä nuorille löytyy paljon tutkimuksia. Kotti (2007) tutki gradussaan ulkonäön ja vaatteiden merkitystä nuorille 2000-luvun monikulttuurisessa Suomessa. Markkinointia opiskellut Tielenen (2021) tutki kandidatielmissään nuorten kulutuskäyttäytymistä, sillä nuoret ovat merkittäviä luksustuotteiden kuluttajia. Työssä nousi esiin myös luksustuotteiden rooli nuorten identiteetin rakentamisessa. Järvinen (2022) tutki muodin ja vaatteiden merkitystä kuudesluokkalaisten lapsille. Pro gradu -tutkielmissaan hän selvitti, mitä merkityksiä ja syitä kuudesluokkalaisten tekemien pukeutumisvalintojen taustalla on.

Opinnäytetöitä näyttämölle tehdystä pukusuunnittelusta on paljon, eli aihe on kiinnostava mutta melko yleinen. Tutkin opinnäytetyössäni joukkojen luomista pukusuunnittelun keinoin. Monet, varsinkin suuremmat, näytelmät ja musikaalit sisältävät joukkokohtauksia, jotka ovat oleellinen osa niiden kokonaisuutta. Pukusuunnittelua käsittelevissä opinnäytetöissä aihetta käsitellään ohimennen, mutta siihen keskittyneitä opinnäytetyötä en löytänyt. Opinnäytetyöni tuokin yhteen tietoa joukkokohtausten pukujen luomisesta.

Yhteiskuntaluokista on vaatteiden muotoilun alalta useampi opinnäytetyö. Tästä voi päätellä, että aihe on pukusuunnittelussa hyvinkin oleellinen, ja on tärkeää ymmärtää pukuihin vaikuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä ja niiden ilmenemistä vaatteiden kautta. Opinnäytetyössäni tutkin statuksen vaikutusta

pukeutumiseen 1800-luvulla sekä nykypäivänä. Toivon tutkimukseni herättävän ajatuksia erityisesti siitä, miten status näkyy nuorten pukeutumisessa.

Pukusuunnittelun toteutus nuorisoteatterille ei ole opinnäytetyönä uusi aihe, mutta näkökulmia, joista aihetta on lähestytty, on monia. Mielestäni nuorisoteatterille toteutetussa pukusuunnittelussa on mahdollisuus nostaa esille tärkeitä ajankohtaisia, erityisesti nuorten elämää koskevia aiheita ja tuoda pukujen avulla nuorten ääni kuuluviin. Tarkastelemissani töissä Mehtonen (2019) suunnitteli puvut kuunnellen nuorten ajatuksia ja Lindgrén (2024) nosti tärkeitä aiheita sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta pukujen kautta näkyväksi. Oliver twistillä -musikaalissa tuodaan näkyville nuorten keskuudessa nousutta jengiytymisen ja väkivallan ilmiötä, tarkastellen niitä nuorten näkökulmasta. Pukusuunnittelijana tutkin, miten voin vaatteiden kautta tuoda tätä aihetta esiin huomioiden nuorten näkökulman ja kyseisen ilmiön vaikutuksen pukeutumiseen, ja pukujen kautta ilmentää sen ajankohtaisuutta ja siitä nousevaa huolta.

Oliver twistillä

Oliver twistillä -käsikirjoitus perustuu löyhästi Charles Dickensin Oliver Twist -romaaniiin, joka sijoittuu 1830-luvulle Lontoon alamaailmaan. (Oliver Twist s.a.). Kirjassa nuori orpo Oliver karkaa lastenkodista ja ajautuu tahtomattaan mukaan järjestyneeseen nuorisorikollisuuteen, jota ympäröi väkivalta ja hyvin synkkä kuva nuoruudesta. Kirjasta on tehty musikaalielokuva vuonna 1948. Sen jälkeen Oliver Twististä on esitetty useita musikaaliversioita niin näyttämöllä kuin elokuvataiteessa. (Paige 2015, 142.) Tänä vuonna Lontoossa ensi-iltansa saa Oliver!-musikaali (Oliver! s.a.).

Yli rajojen -tuotannossa käsikirjoitus muotoutui prosessin edetessä, ja sain lopullisemman version siitä suunnittelun loppu puolella. Pukusuunnitteluni lähtökohtina luin alkuperäisen Oliver Twist -kirjan sekä katsoin alkuperäiseen kirjaan pohjaavan vuonna 2006 tehdyn Oliver Twist -elokuvan. Lisäksi luin Oliver Twist -romaanin pohjalta vuonna 1999 kirjoitetun näytelmän käsikirjoituksen. Erilaiset joukot ovat myös osa alkuperäistä tekstiä. Tarinan alussa on suuri joukkokohtaus, joka koostuu lastenkodin lapsista ja sen henkilökunnasta. Toinen, pienempi joukko on Oliverin kohtalosta päättävä ”tuomareista” koostuva

ryhmä. Oliverin päädyttyä Lontooseen tekstissä on suuria joukkokohtauksia, joissa eritaustaisia ihmisiä, kuten poliiseja ja leipureita ja muita ajankuvaan kuuluvia henkilöitä kulkee Lontoon kaduilla. Taskuvarasryhmä, jonka osaksi Oliver päätyy, muodostaa yhden pääjoukoista.

Yli rajojen -tuotannon musikaali Oliver twistillä sijoittuu Lontoon alamaailmaan, jossa 12-vuotias lastenkodista karannut Oliver houkutellessaan mukaan nuorisoriikollisten muodostamaan jengiin. Oliver ja alamaailmaan kuuluvat nuoret rikolliset liikkuvat Lontoon kaduilla ja ovat tekemisissä niin virkavallan kuin toisten jengienkin kanssa. Hyväntahtoinen Oliver kamppailee oikean ja väärän välillä eikä halua alistua kohtaloonsa rikollisena. Hänelle tarjoutuu mahdollisuus hyvään elämään, mutta jengin johtaja ei suostu päästämään viattoman näköistä Oliveria menemään. Oliver twistillä -versioon tuodaan vaikutteita nykyajasta ja sen ilmiöistä, vaikkakin pääasiassa se sijoittuu epookin maailmaan 1800-luvun puoliväliin.

Musikaali pureutuu nuorten elämään käsitellen vallan- ja kunnianhimoa sekä koston kierrettä. Siinä halutaan korostaa yksilön tarvetta kuulua ryhmään ja tulla hyväksytyksi ja nähdyksi. Musikaalissa on tarkoitus pohtia näitä teemoja nuorten näkökulmasta ja nostaa esiin ajankohtaista aihetta: nuorten keskuudessa kasvavaa väkivallan ja varastamisen ilmiötä, joka on johtanut myös nuorten jengiytymiseen.

3 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäyteyöni painotus on tutkimuksellinen. Työn produktiivinen lopputulos on tutkimustulosten pohjalta esitetty moodboard-kokoelma kolmen joukon puku-suunnittelusta. Tutkimusasetelmassa tuon esille tutkimuskokonaisuuden, jossa esittelen tutkimusongelman ja perustelen tutkimuskysymykset ja analyysimenetelmät. Käsitekartta ja viitekehys ovat osa tutkimusasetelmaa. (Vuori s.a.) Käsitekartalla avaan prosessia koskevien asioiden yhteyksiä ja hahmotan sen kokonaiskuvaan (Tampereen yliopisto 2023). Ilmennän viitekehysten avulla tutkimuksen keskeiset käsitteet, jotka näyttävät suunnan tutkimukselle (Salomäo 2023).

3.1 Tutkimuskysymykset

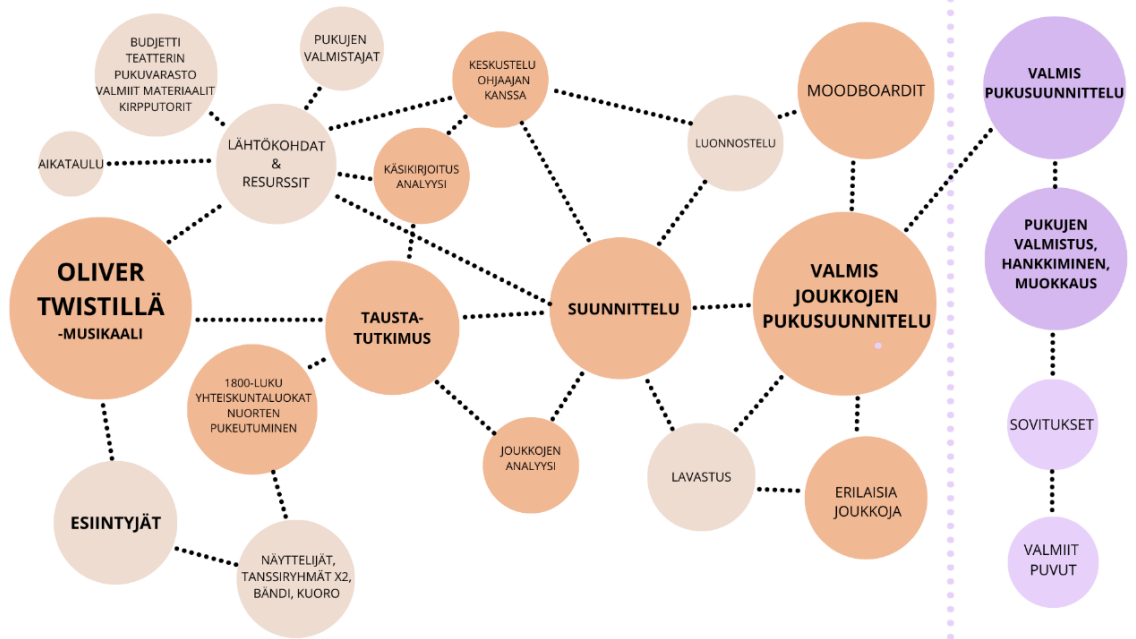
Musikaali sisältää useita joukkokohtauksia, joten tarkoitukseni on tutkia, miten joukkokohtauksissa ilmennetään erilaisia ryhmiä, miten tuodaan ryhmissä esiintyvien yksilölliset piirteet esiin ja saadaan ne erottumaan muista joukoista, kuitenkin niin, että pääroolit erottuvat joukoista selkeästi. Pääkysymykseni on: Miten luoda erilaisia joukkoja pukusuunnittelun keinoin?

Musikaalissa sekoitetaan 1830-luvun sekä nykypäivän ilmiöitä ja pukeutumista. Luokkaerot ovat suuressa roolissa. Täten alakysymykseni on: Miten puvut ovat ilmentäneet sosiaaliluokkaa 1800-luvun puolivälissä ja miten status ilmenee nykypäivänä eri sosiaaliluokkien pukeutumisessa? Koen tärkeänä pukusuunnittelun kannalta hahmottaa, miten eri sosiaaliluokat määrittyvät.

Musikaalin pääroolissa ovat nuoret ja maailma heidän näkökulmastaan. Mielestäni pukusuunnittelun kannalta on tärkeää ymmärtää nuoren pukeutumista ja miten nuoret tänä päivänä pukeutuvat. Tarinan tarkoitus on nostaa esille nuorten keskuudessa vallitsevaa jengiytymisen ja väkivallan ilmiötä. Haluan myös selvittää, onko vaatteilla jokin merkitys tässä ilmiössä, ja miten voin huomioida sen pukusuunnittelussa. Toinen alakysymykseni on: Miten nuoret pukeutuvat nykyaikana?

Käsitekartta ja viitekehys

Käsitekartan avulla esitetään visuaalisesti työssä käsiteltäviä asioita ja niiden yhteyksiä. Sitä voi hyödyntää ideoinnissa ja sen avulla on helpompi muodostaa kokonaiskuva aiheesta. (Tampereen yliopisto 2023.) Käsitekarttaan olen koonnut aihetta ympäröiviä käsitteitä ja asioita, jotka liittyvät prosessiin ja helpottavat kokonaisuuden hahmottamista. Käsitekartassa myös ilmenevät tutkielman pääasiat ja sisältö (kuva 1, s.13).

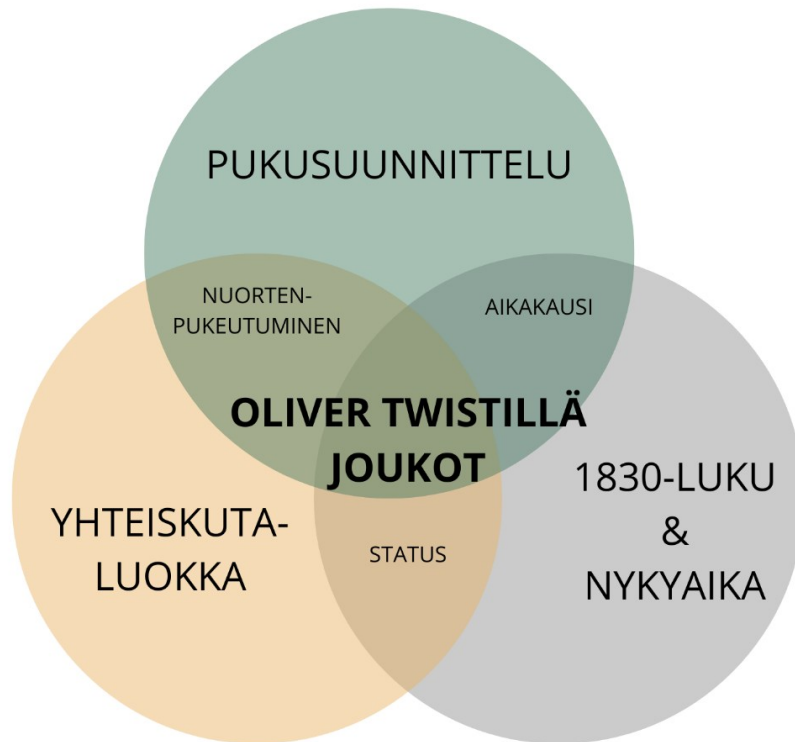
Kuva 1. Käsitekartta

Käsitekartassa tummemmalla oranssilla on merkitty opinnäytetyössäni käsittelemäni asiat, joihin vaikuttavat ja sisältyvät asiat on merkitty vaaleammalla oranssilla. Musta viiva kuvaa käsitteiden välisiä yhteyksiä. Violetilla merkittyä osuutta en käsittele opinnäytetyössäni. Opinnäytetyössäni käsittelemäni joukkojen pukusuunnittelua varten tekemääni taustatutkimusta ja joukkojen pukujen suunnittelun osuutta. Keskustelen ohjaajan kanssa musikaalista jo ennen pukusuunnittelun aloittamista ja teen sitä varten taustatutkimusta, jota käyn läpi tässä opinnäytetyössä. Näytelmä sijoittuu 1830-luvulle, mutta siihen tuodaan vaikutteita nykyajasta. Tätä varten tutkin kyseisen ajanjakson pukeutumista ja sen ilmiöitä, joilla on vaikutusta pukeutumiseen. Musikaalissa korostuvat erilaiset yhteiskuntaluokat, ja tutkin niiden merkitystä pukeutumisessa nykyaikana ja 1800-luvulla. Musikaali korostaa nuorten maailmaa ja siihen liittyviä tuoreita ilmiöitä, joita käsitellään heidän näkökulmastaan. Tästä syystä pidän tärkeänä tutkia nuorten pukeutumista ja nykyajan ilmiöitä. Suunnittelun taustatutkimukseen kuuluu myös käsikirjoituksen analyysi.

Näiden vaiheiden pohjalta lähdän toteuttamaan pukusuunnittelua. Käsikirjoitus muodostuu pikkuhiljaa projektin edetessä, joten suunnittelun tärkeimpänä pohjana on keskustelu ohjaajan kanssa. Teen joukoista analyysit pohjaten keräämääni tutkimustietoon, käsikirjoitukseen ja ohjaajan kanssa käytyihin keskusteluihin. Yksittäisten hahmojen analyysia ja suunnittelua en käsittele tässä

opinnäytetyössä, koska keskityn joukkojen suunnitteluun, mutta huomioin yksittäiset hahmot joukkoja suunnitellessani. Suunnittelun apuna käytän keräämäni tutkimustietoa. Huomioin pukusuunnittelussa myös vähäisen lavastuksen, jolloin puvut ovat iso osa lavastusta ja näytelmän visuaalista ilmettä. Opinnäytetyön lopputuloksena on valmis joukkojen pukusuunnittelu, jonka esittelen moodboardien avulla. Opinnäytetyön jälkeen viimeistelen pukusuunnittelun lopuille puvuille, minkä jälkeen alkavat pukujen valmistus- ja hankintaosuus sekä sovitukset.

Viitekehysten avulla tuodaan ilmi tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden liittyminen toisiinsa (kuva 2). Sen avulla luodaan ajatuskehys tutkimukselle. (Salomäo 2023.)

Kuva 2. Viitekehys

Viitekehysten keskiössä on Oliver twistillä -musikaalin joukot. Musikaalissa sekoitetaan eri aikakausia, 1830-lukua ja nykyäikää. Erilaisten joukkojen pukeutumiseen vaikuttaa sen sisäisten hahmojen status. Yhteiskuntaluokka vaikuttaa taas statukseen. Musikaalin käsikirjoitus rakentuu nuorten kokemusten ja ajatuksien ympärille. Suurin osa musikaalin hahmoista on nuoria, ja nuorten pukeutumisen ymmärtäminen on pukusuunnittelun näkökulmasta oleellista.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmät valitaan sen mukaan, minkä menetelmän avulla pystytään kaikista parhaiten vastaamaan tutkimuskysymykseen. Menetelmien avulla kerätään ja analysoidaan aineistot. Tutkimusmenetelmä tulee valita tutkittavan aiheen mukaan, sillä sama menetelmä ei välttämättä toimi vastaamaan kaikkiin tutkimuskysymyksiin. (Kivelä 2024.)

Koko opinnäytetyön produktiivisena osana toteutan joukkojen pukusuunnittelun Oliver twistillä -musikaaliin. Suunnittelun pohjana käytän J. Michael Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia helpottaakseni suunnitteluprosessia ja edetäkseni siinä systemaattisesti.

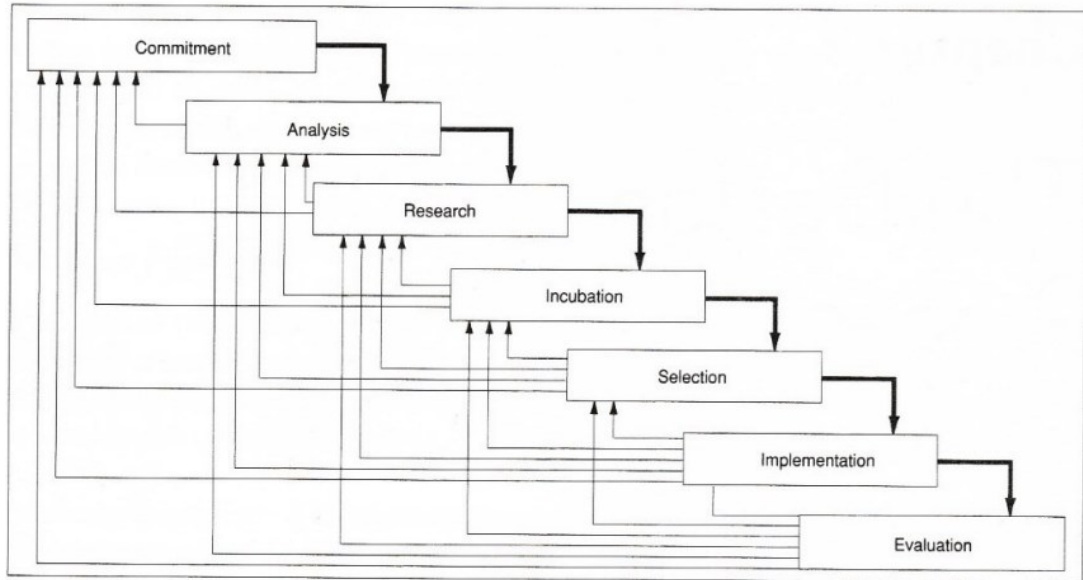
Kerätäkseeni lisää tietoa joukkojen pukusuunnittelusta tutkin kuva-analyysin avulla eri näyttämötaiteen tuotantojen pukuja ja niiden keinoin luotuja joukkoja sekä miten pääroolit erottuvat muista hahmoista. Kuvien avulla pystyn visuaalisesti hahmottamaan erilaisia pukusuunnittelun keinoja muodostaa näyttämölle toimivia, toisiinsa yhdistettäviä ja toisistaan erottuvia joukkoja. Pukusuunnitteluni prosessin apuna ja havainnollistamiseen käytän moodboardia, jonka avulla tuon esiin suunnitteluni ideaa ja etenemistä visuaalisesti (Savolainen 2016).

Oliver twistillä -musikaali sijoittuu 1800-luvun puoliväliin ja siinä kuvataan erilaisia yhteiskuntaluokkia tuoden vaikutteita nykyajasta. Sitä varten tutkin eri yhteiskuntaluokkien pukeutumista ja sitä, miten status ilmenee vaatteista. Musikaali ilmentää nuorten maailmaa ja ajatuksia nykyaikana nousseista jengitymisen ja väkivallan ilmiöstä. Muodostaakseni selkeän kuvan nuorten pukeutumisesta käytän menetelmänä havainnointia, jonka avulla pystyn ulkopuolisen silmin tutkimaan, miten nuoret nykypäivänä pukeutuvat. Havainnoin pohjalta teen moodboardin nuorten pukeutumisesta kerätäkseeni tutkimustulokset yhteen ja havainnollistaakseni niitä visuaalisesti.

3.3 J. Michael Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli

Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli on kehitetty tukemaan teatterityön suunnitteluprosessia. Sen tarkoitus on tehdä työstä luovempaa, nopeampaa ja helpompaa, jotta työ on tehokasta ja aikaa säästävää. Pukusuunnittelu

on prosessi, joka etenee seitsemässä eri vaiheessa (kuva 3). Suunnittelu ei etene lineaarisesti, vaan voidakseen edetä on palattava aiempiin vaiheisiin, jotta suunnittelun linja pysyy koko ajan samana. (Gillette 2008, 21, 35.)

Kuva 3. Gilletten suunnittelumalli (Gillette 2008, 22)

Prosessin ensimmäinen ja ehkä tärkein vaihe on **sitoutuminen**. Suunnittelija lupaa sitoutua prosessiin, jonka parhaan tuloksen eteen lupaa tehdä kaikkensa. Toinen vaihe on **analyysi**, jolloin analysoidaan tarvittavaa tietoa, joka selventää suunnittelua, ja tunnistetaan aiheet, joista tarvitaan lisätietoa. Analyysivaiheessa tutustutaan käsikirjoitukseen ja luetaan se läpi useaan kertaan. Sen jälkeen käydään suunnitteluprosessiin liittyvät tekijät läpi muun taiteellisen työryhmän kanssa, jolloin kysymysten esittäminen ja ideoiden jakaminen on tärkeää. Tarkennettavia tekijöitä ovat tuotannon tyyli, budjetti ja aikataulu. (Gillette 2008, 22,23.)

Suunnitteluprosessin kolmas vaihe on **tutkiminen**, jossa on kaksi osa-aluetta: taustatutkimus ja käsitteellinen tutkimus. Taustatutkimuksessa vastataan analyysivaiheessa nousseisiin kysymyksiin. Käsitteellisessä tutkimusvaiheessa on tärkeää käydä läpi mahdollisimman monia suunnitteluun liittyviä haasteita, piirtää ja ideoida luonnoksia ja etsiä kangasnäytteitä. (Gillette 2008, 25, 26, 439.)

Neljäs vaihe on **haudonta**, jolloin otetaan taukoa projektista, tehdään hetki jotain ihan muuta ja antaa alitajunnalle tilaa. Tarkoituksena on mahdollistaa uusien ideoiden kehittyminen. Viidentenä vaiheena on **valinta**. Siinä käydään

läpi kerätyt tiedot ja ideat ja näiden pohjalta valitaan pukuja yhtenäistävä linja, josta keskustellaan muun työryhmän kanssa ja tuodaan konsepti ilmi luonnosten avulla. (Gillette 2008, 26, 27, 439.)

Prosessin kuudes vaihe on **toteutus**, jolloin suunnitelma on valmis ja pukujen valmistus alkaa. Pukusuunnittelija piirtää lopullisista puvuista värilliset versiot, joista ilmenee materiaali ja pukujen yksityiskohdat, jotka antavat pukujen valmistajille tarvittavat tiedot lopputuloksesta. Pukusuunnittelija valvoo, että puvut valmistuvat suunnitelmien mukaan aikataulussa. (Gillette 2008, 33, 439.)

Seitsemäs vaihe on **arviointi**, jota tehdään kaikissa suunnitteluprosessin vaiheissa. Viimeisessä vaiheessa arvioidaan, mitä voisi tehdä toisin ja jättää pois. On tärkeää arvioida omaa onnistumista ja parantaa sen avulla myös omaa suunnitteluprosessia ja kommunikointia työryhmän kanssa. (Gillette 2008, 35, 439.)

Hyödynnän siis Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia pukusuunnittelussani. Aikataulullisista syistä joudun aloittamaan suunnittelun ennen lopullista käsikirjoitusta. Työstän pukusuunnittelua prosessipohjaisesti. Prosessipohjaisella suunnittelulla tarkoitetaan sitä, että esitys ei pohjaa valmiiseen käsikirjoitukseen, eikä valmiita roolituksia ole. Sen tarkoituksena on tutkia ja käsitellä näyttämötaiteen keinoin tärkeää aihetta, jonka kautta tuodaan näkyväksi aihe, joka muuten ei tulisi kuulluksi. (Nykytaiteen rihmastoja s.a.) Pidän yhteyttä muuhun työryhmään ja käyn ohjaajan kanssa läpi musikaalin juonta ja ideaa sekä tutustun alkuperäiseen kirjaan ja toiseen Oliver Twist -käsikirjoitukseen, jonka pohjalta musikaalin käsikirjoitus syntyy. Musikaalin käsikirjoitus pohjaa nuorten ajatuksiin jengiytymisen ilmiöstä ja rikollisuudesta. Teen pukusuunnittelua varten taustatutkimusta, jota käsitelen tässä opinnäytetyössä.

Ideoiden läpikäyminen ohjaajan kanssa on esiarvoisen tärkeää. Annan myös tilaa ajatuksille ja ideoille, joiden pohjalta teen lopulliset päätökset puvuista. Otan huomioon myös, että lopullisten päätösten ja pukujen valmistamisen jälkeenkin pukuihin voi tulla muutoksia. Koko prosessin ajan pyrin arvioimaan omaa tekemistäni. Pukujen valmistus ja valmiiden pukujen osuus jää opinnäytetyöstä pois, mutta hoidan vastuuni pukusuunnittelijana projektissa loppuun.

3.4 Kuva-analyysi

Suunnitteluvaiheessa käytän tutkimusmenetelmänä kuva-analyysiä, jonka avulla tutkin erilaisia näyttämöjoukkokohtausten pukuja, sekä analysoin keräämiäni moodboardejä. Kuva-analyysissä tulkitaan kuvan ilmaisemia merkityksiä (Anttila 1996, 265). Sitä tehtäessä on määriteltävä etukäteen, mistä näkökulmasta kuvaa tarkastellaan ja kuva-analyysiä varten on määritettävä selkeät tavoitteet (Muotio 2022 a, Anttila 1996, 259). Kuvien tulkinnan tulee pohjata teoriaan, joka selkiyttää analyysin tavoitteita. Analyysissä huomioidaan selkeästi kuvan ajankohta ja kulttuurinen asiayhteys. Tällä tavoin tehtävä analyysi pohjaa kuvaan liittyvään tietoon, esimerkiksi mihin aikaan ja millaiseen yhteiskuntaan kuva liittyy. (Muotio 2022 a.) Kuvilla, joilla on joku viesti, on aina kulttuuri- ja aikasidonnainen merkitys, ja kuvan tulkintaan vaikuttavat aina tulkitsijan omat mielipiteet, persoonallisuus, arvot, ja käsitykset asioista (Anttila 1996, 260).

Aluksi kuvaa tulkitaan yksityiskohtaisesti huomioiden siinä esiintyvät värit, tunnelma, muodot ja sommittelu muun sisällön kanssa. Kuvassa tutkitaan, mitä se esittää, ja analysoidaan kuvan viestejä ja sisältöä, eli millä tavoin asiat on kuvattu. Tutkimus pohjaa siihen, mitä aiheesta jo tiedetään, eli tulkitsijalla on asiasta ammattitaitoa ja aiempaa tietoa. (Anttila 1996, 259, 260, 263.)

3.5 Havainnointi

Toinen alakysymykseni on: Miten nuoret pukeutuvat nykyaikana? Tätä tutkiesani hyödynsin verkkolähteitä, kuten aihetta käsitteleviä tuoreita uutisia. Lisäksi käytin havainnointia tutkimusmenetelmänä tutkiessani nuorten pukeutumista. Havainnoinnista teen muistiinpanoja ja dokumentoin havainnoinnin kohdetta kuvaten huomioiden kuvausluvut. Lopuksi teen tuloksista moodboardin. Havainnoin tutkimusta varten musikaalin nuorten pukeutumista harjoituksissa. Sen pohjalta kerättyä tietoa hyödynnän joukkojen pukusuunnittelussa.

Havainnointi on tutkimusmenetelmä, jonka tulokset perustuvat tutkijan omiin havaintoihin ja kokemuksiin. Sen kohteena voivat olla esimerkiksi ihmiset, ilmiöt ja ympäristöt. Havainnointia tehdään kohteelle luonnollisessa ympäristössä, ja näin ollen se antaa realistisemmän kuvan tutkittavasta kohteesta. Ai-

heesta voidaan kerätä pohjatietoa ja havainnoinnin avulla selvittää, täsmä-
vätkö tutkittavasta kohteesta kerätyt tiedot ja todellisuus. Havainnointi on hyvä
keino tutkia eri yhteisöjen normeja. Sitä voi toteuttaa piilohavainnointina tai
osallistumalla tutkittavan kohteen toimintaan. Tutkittavasta kohteesta on kerät-
tävä tietoa ennen havainnointia ja perehdyttävä siihen kunnolla. (Muotio 2022
b.)

Valitsin havainnoinnin tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla voin ulkopuoli-
sen silmin nähdä ja ymmärtää nuorten pukeutumista. Sen avulla pystyn tutki-
maan ihmisten pukeutumista erilaisissa ja todellisissa ympäristöissä. Toisin
kuin tutkimushaastattelussa, jossa ihmiset voivat muunnella totuutta, ulkopuo-
lisena havainnoijana voin saada asiasta realistisemmän ja monipuolisemman
kuvan. Tutkin kohderyhmääni heidän luonnollisessa ympäristössään ja toteu-
tan havainnoinnin piilohavainnointina. (Muotio 2022 b.) Piilohavainnoinnilla
tarkoitetaan sitä, että tutkittava joukko ei ole tietoinen tutkimuksesta ja tutkija
sulautuu joukkoon tehden siitä havaintoja (Grönfors 2011).

3.6 Moodboard

Moodboard on suomennettuna tunnelmataulu, joka koostuu erilaisista kuvista
ja materiaaleista. Sen avulla on tarkoitus havainnollistaa visuaalisesti suunni-
telmaa ja välittää suunnittelun kannalta tärkeitä elementtejä. Nämä voivat olla
esimerkiksi värejä, materiaaleja, muotoja tai muita ominaisuuksia ja halutun
tunnelman esittämistä visuaalisin keinoin. (Savolainen 2016.)

Moodboard on luovan alan suunnitteluprosessiin kuuluva perustyökalu, jonka
avulla suunnittelija hakee inspiraatiota, ratkaisua ongelmaan, kokoaa ajatuksi-
aan ja vie työtä luovasti eteenpäin kohti suunnitelmaa. Se on laadullinen tutki-
musmenetelmä, jonka avulla luovaa prosessia voidaan tutkia keräämällä visu-
aalinen data yhteen, kehittää ideoita ja analysoida niitä. Moodboardin avulla
voidaan ilmentää suunnitelman taustalla olevaa ideaa, teemaa, tarinaa, inspi-
raatiota ja tyyliä visuaalisesti. Moodboardin lopputuloksen pohjana on tausta-
tutkimus ja harkittu suunnittelu, jotka muodostavat yhtenäisen näkemyksen.
(Cassidy 2011.)

Käytän opinnäytetyössäni moodboardia havainnointitutkielman purkamiseen ja visuaaliseen ilmentämiseen. Havainnoin nuorten pukeutumista ja keräämäni datan perusteella luon moodboardin, jonka avulla pystyn esittämään siitä tekemiäni havaintoja. Lisäksi tutkin sen avulla visuaalisesti statuksen ilmenemistä 1830-luvun pukeutumisessa. Käytän moodboardia myös pukusuunnittelun työkaluna. Luon musikaalin tunnelmasta moodboardin, jonka avulla rajaan teeman ja yhtenäistän ajatuksiani. Käytän sitä myös joukkojen pukujen suunnittelun pohjana. Moodboardien avulla tuon lopuksi ilmi joukkojen pukusuunnittelun ja idean.

4 PUKEUTUMINEN ERI SOSIAALILUOKISSA 1800-LUVULLA JA NYKYPÄIVÄNÄ

Gilletten mallin mukaisesti analyysivaiheessa kartoitetaan, mistä aiheista ja teemoista tarvitaan lisätietoa pukusuunnittelua varten. Musikaalissa liikutaan rikollisessa, köyhässä alamaailmassa, jossa tarinan hahmojen luokkaerot korostuvat. Taustatietona tutkin, mitä tarkoitetaan eri yhteiskuntaluokilla ja normeilla ja miten ne näkyvät pukeutumisesta. Alkuperäinen Oliver Twist sijoittuu Lontooseen 1830-luvulle, ja haluan korostaa sitä puvuissa. Tutkin englantilaisen aikakauden pukeutumista ja siihen liittyviä piirteitä. Pukusuunnittelun kannalta pidän tärkeänä tutkia laajemmin 1800-luvun puolivälin ilmiöitä ja pukeutumista ymmärtääkseni sen vaikutuksen 1830-lukuun.

Yhteiskuntaluokat ja normit

Tutkin tässä luvussa yhteiskuntaluokkien määritteitä nykypäivän mukaisesti. Heikkilä (2023) määrittää yhteiskuntaluokan seuraavasti: ”Yhteiskuntaluokka on modernin yhteiskunnan tuottama uudempi jaottelun tapa, joka viittaa ennen kaikkea yhteiskunnalliseen työnjakoon.” Yhteiskuntaluokan määrittämiseen on monia näkökulmia. Osan tutkijoista mukaan luokkia ei ole nykyaikana olemassa, ja osan mielestä luokat ovat tärkeä keino ymmärtää yhteisöä ja määrittää eriarvoisuutta. Sosiologisesta näkökulmasta luokat määrittyvät elämäntilanteen ja etenemismahdollisuuksien mukaan. Luokan voi määrittää myös työnkuva, valta työelämässä, sukupuoli, sukupolvi, uskonto, poliittinen kanta ja etninen tausta. (Melin 2020; Melin 2019.) Taloustieteellisesti luokka määräytyy tulojen perusteella. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön mukaan

luokat jaetaan tulojen mukaan suurituloisiin, keskituloisiin ja pienituloisiin. (Pikkuaho 2024.)

Eliitti koostuu suurituloisista, hyväpalkkaisesta työtä tekevästä ihmisistä. Heillä saattaa olla myös perittyä varallisuutta ja mahdollisuus kuluttaa monipuolisesti kulttuuria ja matkailutuotteita. (Mäkinen, Saarikoski 2014; Pikkuaho 2024.)

Keskiluokka on luokista suurin ja se jaetaan usein ylempään ja alempaan keskiluokkaan. Keskiluokkaisia yhdistää usko koulutuksen tuomaan turvaan sosiaalisessa asemassa ja arvot, kuten perhe ja turvallinen elämä. Heillä on usein korkeakoulututkinto. Tilastollisesti keskiluokalla on suurin tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen verrattuna muihin luokkiin. (Melin 2020; Mäkinen 2014.) **Alempaan yhteiskuntaluokkaan** kuuluvat pienituloiset, joiden korkein koulutus saattaa olla ammattikoulu tai lukio. He työskentelevät usein palveluammateissa, mutta monille työelämässä pysyminen on vaikeaa ja terveydelliset ongelmat kasautuvat. Tulot eivät välttämättä riitä perustarpeisiin. (Mäkinen, Saarikoski 2014; Pikkuaho 2024.)

Monesti yhteiskuntaluokka periytyy ja näkyy muun muassa asuinalueilla. Eri sosiaaliluokat päätyvät eri kouluihin, mikä määrittää, millaiseen seuraan nuori tai lapsi hakeutuu. (Kokko 2008; Melin 2020; Melin 2021.) Lapset ja nuoret huomaavat jo koulussa heihin kohdistuvat ennakkoluulot ja muodostavat niiden perusteella uskomuksen itsestään ja tulevaisuuden mahdollisuuksistaan. Ennakkoluuloihin saattaa vaikuttaa myös se, onko lapsella säätilaan sopiva vaatetus. Tällaisen lapsen vanhemmat leimataan usein välinpitämättömiksi huomioimatta sitä, onko vaatteisiin ylipäätään rahaa. (Huilla 2022.) Rikkaat ja köyhät elävät melko erillään toisistaan. Ylemmät luokat elävät turvallista arkea ja alempi luokka elää köyhyydessä ja kärsii terveysongelmista. Sen myötä esimerkiksi rikollisuus ja päihdeongelmat lisääntyvät alemmassa luokassa. (Kokko 2008; Melin 2020; Melin 2021.)

Normit

Eri sosiaaliluokkia ohjaavat sosiaaliset normit, joilla tarkoitetaan yhteiskunnallisia eri luokkiin liittyviä sääntöjä siitä, miten "pitäisi" toimia. Niitä kunnioittamalla vahvistetaan omaa asemaa tietyssä luokassa, ja vastaavasti niitä uhmaamalla

voi ”vaarantaa” asemansa. Eri luokissa on omat norminsa. Esimerkiksi kansanedustajien ja rikollisliigan normit ja pukeutuminen poikkeavat toisistaan, mutta molemmat noudattavat oman ryhmänsä sääntöjä. Normit ohjaavat toimintaa ryhmän sisällä, esimerkiksi juuri pukeutumista. Ihmisillä on tarve kuulua johonkin ryhmään ja luoda sen sisällä itsestään positiivinen, ryhmän normeja noudattava kuva. Normit siis ohjaavat käytöstämme yhteiskunnassa. (Malkavaara 2023 b.)

Pukeutuminen eri sosiaaliluokissa

Alun perin vaatteiden käytön tarkoitus on ollut niiden toiminnallisuus, kuten pärjääminen tietyssä ilmastossa. Myöhemmin ne ovat alkaneet kuvaamaan asemaamme yhteiskunnassa, sosiaalisia normeja, arvoja, ja vaatteiden esteetiikkaan kiinnitetään huomiota. Puku heijastaa käyttäjänsä voimaa, johtajuutta ja sosiaalista asemaa. Näyttävä puku rinnastetaan usein vaurauteen, ja se symboloiakin kantajansa statusta. (Boucher 1987, 9–10.)

Sosiaaliluokkien välisistä muotivirtauksista on erilaisia teorioita. Ensimmäinen teoria on **pystysuora virtaus**, jossa alemmat luokat kopioivat ylemmän luokan pukeutumista. Tämä teoria on kehitetty 1850–1950-luvuilla, jolloin muoti korosti luokkaa ja vaurautta. Nykyään vaatteita on saatavilla halpoina kopioina laajalle kuluttajaryhmälle, ja yksilöllisyys ja vapaus ovat nykypäivänä ihailtavia arvoja. Tänä päivänä nopea muoti ja sosiaalinen media pitävät yllä muodin pystysuoraa virtausta. (Mackinney-Valentin 2017, 8–9.) **Vaakasuoralla virtauksella** tarkoitetaan muodin liikkumista vaakasuorasti eri sosiaaliluokkien sisällä. **Ylöspäin kulkeva virtaus** nostaa muodin ja pukeutumisen alemmilta luokilta yläluokkien käyttöön. Virtaus yhdistetään nuorisolta nousseisiin alakulttuureihin kuten punk, hiphop ja grunge. Työväen käyttämät farkut edustivat aluksi nuoria toisinajattelijoita mutta nousivat 1970-luvulla kaikkien käyttämäksi muoti-ikoniksi. (Mackinney-Valentin 2017, 9–12.) Neljännen teorian mukaan **muotivirtaukset liikkuvat kaikkien eri yhteiskuntaluokkien välillä kaikkiin suuntiin vaaka- ja pystysuunnassa**. Nykypäivänä tämän mahdollistavat pikamuotiketjut, jotka jäljittelevät kalliimpia muotibrändejä. (Mackinney-Valentin 2017, 12–14.)

4.1 1800-luvun puolivälin ilmiöt ja pukeutuminen

Kuningatar Viktoria hallitsi Iso-Britanniaa vuosina 1837–1901 ja valtakausi nimettiin viktoriaaniseksi aikakaudeksi (Suikkanen 2020). Viktoriaanisena aikana sukupuoliroolit jaettiin tarkasti, ja patriarkaatti määrittä yhteiskunnallisen järjestyksen. Nainen edusti kotia ja mies yhteiskuntaa. Nämä miljööt ilmensivät vahvasti sukupuolien elinympäristöjä. (Assmuth & Tapaninen 2004.) 1800-luvun luokkaeroissa korostui alempiluokkaisten surkeat olot niin asumisessa kuin työnteossakin. Koulutusta ei ollut, ja terveydestä huolehtiminen oli olematonta. (Suikkanen 2020.) 1800-luvulla syntyi keskiluokka alemman ja ylemmän luokan väliin, jolloin porvarissäädyn jälkeläiset saattoivat päästä koulutuksen piiriin. Säätyjako oli tiukkaa, ja ihmisen luokan määrittä se, mihin säätyyn hän syntyi. Eri luokkia koskivat eri oikeudet ja velvollisuudet. (Heikkilä 2023.) 1800-luvun Englannissa lapsityövoiman käyttö oli yleistä. 8–18-vuotiaat lapset tulivat alemman luokan perheistä työskentelemään Lontoon tehtaisiin. Työolot olivat rankat ja vaaralliset. Ruokaa oli tarjolla niukasti, ja sairaudet levisivät. (Durtham university 2023.)

1800-luvulla Iso-Britanniassa alkoi teollinen vallankumous, joka vaikutti erityisesti tekstiiliteollisuuteen. Kankaiden tuotanto siirtyi käsityöläisiltä tehtaisiin ja kasvoi nopeasti. Teollistuminen toi kankaat ja valmiit vaatteet ihmisten saataville. 1830-luvulla keksittiin ompelukone, joka nopeutti vaatteiden valmistusta. (Coloria 2021; Globalis 2023; Kinglead 2022.) Teollisen vallankumouksen myötä ja vuonna 1815 Britannian voitettua yli 60 vuotta kestäneen sodan Ranskaa vastaan alkoi talouskasvu nousta. Vallankumous paransi ylempien luokkien oloja, mutta työläisten olot huononivat. Samalla kun rikkaat rikastuivat, näki alempi luokka nälkää. (Zwanenberg s.a.)

Sodan jälkeen hallitsivat englantilaiset tyyliä muotia (Leventon 2008, 182). 1800-luvulla hallitsijat vaikuttivat vaatetrendien syntyyn, ja porvaristo ja keskiluokka määrittivät muodin ja heidän pukeutumistaan seurattiin (Boucher 1987, 355.) Viktorian puolison kuoleman jälkeen käytettiin paljon mustaa, jota alettiin pitämään muodikkaana värinä. Kankaiden värjäämisen mullistivat synteettiset väriaineet, jotka mahdollistivat kirkkaat värit vaatteissa. Värjäysteollisuuden

mullistuttua erityisesti pullovihreä ja viininpunainen olivat suosittuja värejä puuvuissa. Värit tulivat vaatteisiin luonnonvärien tilalle ja näkyivät erityisesti ylempään väestön pukeutumisessa. (Bradfield 1968, 81; Coloria 2021.)

Pukeutuminen korosti yhteiskuntaluokkaa, ja vähävaraisuus näkyi alempiluokkaisten vaatteissa. Työväenluokka käytti paitapuseroita ja yksinkertaisia hameita, joita suojasi esiliina, ja hiukset piilotettiin kasvoilta huivin alle häiritsemästä. Vaatteissa tehtiin usein fyysistäkin työtä, joten käytännöllisyys oli tärkeintä ja mukavuus toissijaista. Teollistumisen myötä nousut keskiluokka pystyi pukeutumaan siistimmin; naisilla oli usein päällään mekko ja huivi, ja toisinaan he saattoivat omistaa yhden iltapuvun. (Boucher 1987, 355; Coughlan s.a.)

Naisten pukeutuminen

1810-luvulla yksinkertaisen vaalean pinnan tilalle nousivat ylelliset painokuvioituidut puuvillakankaat, värikkäät silkit, tafti-, tylli- ja satiipinnat (Leventon 2008, 180). Uusrokoon tyyliin kuuluivat rikkaat muodot ja värit, kukka- ja ruutukuviot, eikä koristeissa, kukissa ja pitseissä säästely. Vyötärölinja asettui normaalille korkeudelle. 1830-luvun lopulla ylävartalon hoikkuutta korostettiin voimakkaasti vannehameen avulla alaspäin levenevällä hameella, jonka helmat ylettyivät maahan. Päätie paljasti olkapäät, mutta arkivaatteet olivat yläosasta säädyllisen peittäviä. Hihoina olivat näyttävät puhvihihat. Puvun päälle puettiin usein hartiahuivi. (Kopisto 1991, 70–72, 35–46.) Päähineenä naiset käyttivät leveälieristä runsaasti koristeltua hilkkaa, joka kätki hiukset alleen, ja kaulaan oli usein sidottu huivi. (Leventon 2008, 180, 181.) Naiset saattoivat kantaa mukanaan silkkisiä päivänvarjoja (Bradfield 1968, 111). Naiset ja miehet käyttivät päällysvaatteena palttoota, eli vuorellista yksinkertaista pitkää takkia tai viittaa (Kopisto 1991, 66).

Miesten pukeutuminen

Miesten puvuissa korostettiin kapeaa vyötäröä ja käytössä oli tyypillisesti hännystakki, jonka helmat alkoivat levetä 1830-luvulta kellomaiseksi. Takin väri oli tavallisesti tummansininen, vihreä tai musta. Hännystakkia käytettiin vielä 1850-luvulla, mutta pääosin takki lyheni. Sen alle puettiin samasta kankaasta

ommeltu liivi. (Kopisto 1991, 62, 96.) Päivävaatteina miehet suosivat tumman takin ja vaaleiden housujen yhdistelmää. Housujen lahje oli pitkä ja kapea ja toisinaan puntteihin kuului lenkki, joka vedettiin kengän yli jalkapohjan alle kiinni. (Leventon 2008, 182, 183; Kopisto 1991, 96) Hiustyylillä oli lyhyt, ja miehillä oli usein viikset, joskus pulisongit ja parta. Muodikkaisiin asusteisiin kuului kävelykeppi, korkea silinteri ja kaulaan kiedottu huivi. (Leventon 2008, 182, 183.) Sekä miehet että naiset käyttivät käsineitä sisällä ja ulkona (Coloria 2021). Miehillä virkapuvun käyttö oli yleistä, ja se symboloi korkeaa yhteiskunnallista asemaa (Kopisto 1991, 96.).

Moodboardissa (kuva 4) esitän tutkimustuloksia visuaalisesti 1830-luvun ylemmän luokan pukeutumisesta. Analysoin kuvissa statuksen ilmenemistä pukeutumisessa ja miten yhteiskuntaluokka välittyy puvuista. Moodboardissa käytin 1830-luvun eurooppalaisien ja englantilaisten pukujen kuvia.

Kuva 4. 1830-luvun pukeutuminen (The Metropolitan Museum of Art s.a).

Ylempi luokka välittyy naisten puvusta sekä pinnan että muodon runsaudesta. Pukeutuminen oli 1830-luvulla runsasta ja romanttista. Hihoissa näkyy volyyymi, joka oli ajan muodin merkittävin elementti. Puvun alle puettiin korsetti tuomaan tukeaa muhkealle puvulle. (Franklin 2020.) Ylelliset materiaalit tuovat puvulle kiiltävän pinnan. 1830-luvulla miesten vaatteiden siluetissa oli samoja

piirteitä kuin naisten. Kuvan mukaisesti miehillä oli kahta takkityyppiä. (Franklin 2020.) Edestä lyhyttä, jonka takaosaan laskeutuivat hännäkset tai pitkää, polvien korkeudelle päättyvää, kokomatkalta kelottuvaa helmaa. Miesten pukujen värit, kuosit ja pinnan koristeet ovat hillitympiä kuin naisten. Napit koristavat miesten tummia takkeja ja ruutukuosia näkyvissä housuissa. Sinisen takin ja liivin kiilto antaa arvokaan vaikutelman.

Ylemmän luokan vaatteista 1800-luvulta löytyy enemmän tietoa ja kuvamateriaalia kuin alemman luokan pukeutumisesta. Kuvien perusteella voi kuitenkin päätellä yleisen siluetin. Työväenluokan täytyi pystyä työskentelemään vaatteissa, joten heidän pukunsa olivat todennäköisesti yksikertaisempia versioita ylemmän luokan puvuista. Kuvista huomaa miten ylemmän luokan puvuissa on värikkäitä kuoseja, ylellisiä pintakoristeita ja materiaaleja kuten silkki, pitsi ja tafti. Alempi luokka käytti todennäköisesti aikaisemmin muodissa olleita puuvillaisia luonnonvärisiä vaatteita.

Ajankuva ja luokkaerojen hahmottaminen auttaa pohtimaan musikaalin joukkojen taustoja ja ymmärtämään, miten se heijastuu pukeutumisesta. Värit, materiaalit ja muodot erottavat ylempää ja alempaa luokkaa toisistaan. Yhdistävä tekijä yhteiskuntaluokkien puvuissa on siluetti, mikä huomioiminen joukkokoh- tausten puvuissa on tärkeää. Liitän lapsityövoiman musikaalin lastenkodin maailmaan, ja se voisi näkyä puvuissa liian suurina, pieniä, likaisina ja rikkinäisinä vaatteina. Erityisesti nuorten hahmojen pukeutumisessa haluaisin rikkoa enemmän 1800-luvun pukeutumistyyliä, kun taas näytelmän aikuisten hahmojen pukeutumiseen halusin tuoda enemmän 1830-luvun vaikutteita, jotta heidän pukeutumisensa viestisi pysähtyneisyyttä ja sivistyneisyyttä ja erottaisi heidät selkeästi nuorista.

4.2 Nuorten pukeutuminen ja jengiytymisen sekä väkivallan ilmiöt 2020-luvulla

Oliver twistillä -musikaali tarkastelee nuorten silmin nuorten keskuudessa kasvavaa jengiytymisen ja väkivallan ilmiötä. Tässä luvussa tutkin nuorten pukeutumista ilmiötä käsittelevien verkkoartikkeleiden ja aikaisempien tutkimusten kautta. Monissa verkkoartikkeleissa on haastateltu nuoria ja heidän kokemuksiansa aiheesta. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, millaisia vaatteita nuoret

käyttävät nykypäivänä sekä ymmärtää jengiytymisen ilmiötä ja sen vaikutusta nuorten pukeutumiseen. Jengiytymisen tarkastelu on vahva teema musiikallissa, ja mielestäni on myös pukusuunnittelun kannalta tärkeää ymmärtää sitä. Tutkiakseni nuorten pukeutumista tarkemmin teen siitä havainnointitutkimusta. Havainnoinnin tulee pohjata ennalta kerättyyn tietoon (Muotio 2022 b) ja käytän tässä luvussa keräämääni tietoa havainnoinnin pohjana.

Nuorten pukeutuminen

Sosiologiaa opiskeleva Kotti (2007) tutki pro gradussaan ulkonäön merkitystä nuorille. Tutkielmassa hän toteaa, että ulkonäön muokkaaminen on nuorille keino kommunikoida ja ilmentää omaa identiteettiään ja vaatteiden avulla liittää itsensä osaksi jotain tiettyä ryhmää, jonka sisällä nuoret hakevat yksilöllisyyttä haastamalla sen sisäisiä normeja. Tiettyjen vaatteiden tai merkkien puuttuminen voi myös aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta (Kosonen 2020).

Kasvatustieteitä opiskeleva Järvinen (2022) teetti pro gradu -tutkielmassaan kyselytutkimuksen 12-vuotiaille koululaisille muodin ja vaatteiden merkityksestä. Kyselystä ilmeni, että monelle muodikkaampi oli oma tyyli ja se, miltä vaatteet näyttävät omaan silmään. Osa vastaajista taas koki tärkeänä seurata nykyajan pukeutumistrendejä. Vaatemerkkejä tärkeämpänä pidettiin vaatteen muotoa ja materiaalia. Merkkivaatteista oltiin valmiina maksamaan enemmän, vaikka suurin osa kertoi ostavansa halpoja vaatteita. Suosituja kauppoja olivat esimerkiksi H&M, Prisma, ja Zalando. Vaatteiden käytännöllisyys ja rentous olivat tärkeitä kriteerejä. Urheilulliset vaatteet olivat poikien keskuudessa suosittuja. Järvinen viittasi Honkavaaran kirjaan *Pukeutumisen kontekstuaalisuus* todetessaan, että esimerkiksi urheiluvaatteilla voi korostaa omia terveellisiä elämäntapojaan ja kuulua tiettyyn sosiaaliseen yhteisöön. Yksi kyselyyn vastanneista pojista koki pukeutumisellaan kuulumista ”kovien joukkoon” ja kertoi käyttävänsä mustavakoisia Niken ja Adidaksen vaatteita, jotka ilmenivät kyselyssä poikien suosimiksi merkeiksi. Vaikka monet pitivät persoonallista tyyliä itsensä ilmaisuna ja tärkeänä, saattoivat suosittu merkkivaatteet määrittää mahdollisuuden kuulua johonkin sosiaaliseen piiriin.

Iltalehti jalkautui vuonna 2023 vaatekauppoihin selvittämään, mitä vaatteita nuoret nykyään ostavat. Tutkimuksen pohjalta Iltalehti kokosi nuorten poikien

ja tyttöjen unelmavaatesetit. Poikien listalla oli Canada Goose -merkkinen yli tuhannen euron arvoinen toppatakki, Niken harmaat collgehousut ja huppari, Carharttin t-paita ja Stussyn lippalakki. Tyttöjen listalla oli Monclerin myös yli tuhat euroa maksava toppatakki, Juicy Couture -merkkiset velourhousut, Ed Hardyn toppi, Niken collegepaita ja New Eran New York Yankees -lippalakki. Molempien listalla olivat lisäksi Niken Jordan Air -malliset kengät ja Niken tai Adidaksen sukat. Yhteensä molempien vaatesettien hinnat pyörivät 2 000 eurossa. (Hänninen 2023.) Nuorten suosimiksi merkeiksi nimettiin tutkimuksessa myös Luis Vuitton ja North Face, jonka huputtomat toppatakit ovat nuorten keskuudessa suosittuja (Hänninen 2023). Myös toisessa kyselyissä ilmeni samoja merkkejä kuin Iltalehden tutkimuksessa, ja niiden lisäksi mainittiin Fila, Vans, Tommy Hilfiger, Peak Performance ja Gucci. Urheilumerkit ovat nuorten keskuudessa suosittuja. (Kosonen 2020.) Kyseessä on nuorten unelmien vaatesetit, joten sen perusteella ei voi todeta, että nämä vaatteet tosiaan löytyvät jokaiselta nuorelta, mutta ne antavat mielestäni viitteitä nuorten nykypäivänä ihannoimasta tyylistä.

Nykypäivänä on tyypillistä tiettyjen muotitrendien sijaan jonkin asusteen nouseminen kulttiasemaan (Seamless source 2021). Nuorten keskuudessa tällaisen suosion ovat saavuttaneet valkoiset Niken Air Force 1 -kengät, jotka julkaistiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1982. Kenkäpari maksaa hieman yli sata euroa. Kengät edustavat nuorten nykypäivänä suosimaa hiphop- ja koripallokulttuuria. Nuorille Niken Air Force -kengät ovat varma valinta ja keino kuulua joukkoon, sillä nuorille samankaltaisuus on tärkeä kriteeri vaatteiden valinnassa. (Mäki-Kokkila 2024.) Nykypäivänä nuorille on pukeutumisessa tärkeintä, että kengät ovat jotain merkkiä. (Jompero-Lahokoski 2020.)

Nuorten pukeutuminen eri sosiaaliluokissa

Aikaisempina vuosisatoina vaatteet laskettiin arvo-omaisuudeksi, ja ne olivat sosiaalinen statussymboli. Nykyäänkin vaate on viesti omasta varallisuudesta. (Kurki 2011.) Sosiologi Harley Bergrothnin mukaan vaatteet viestivät yhteiskunnallista asemaamme. Hän kirjoitti eri yhteiskuntaluokista kirjassaan *Luokan ääni ja hiljaisuus: yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa* ja tutki köyhien ihmisen pukeutumista *Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä* -kirjoituskilpailun kautta. Kirjoituksissa ilmeni, että köyhäksi itsensä määrittävät käyttävät rikkinäisiä, kuluneita ja epämuodikkaita vaatteita, joiden värit haalenevat, eikä uusiin ole varaa. Kuluneet vaatteet viestivät, että ihminen ei huolehdi itsestään. Keskiluokkainen ihminen viestii vaatteillaan kunniallista yhteiskunnallista asemaa, mutta köyhällä ihmisellä ei ole samaan mahdollisuutta ja ulkonäölliset seikat ovat pakon sanelemia. Vaateilla köyhä voi kuitenkin myös yrittää peittää asemaansa. (Pääkkönen 2017.)

Nuorten keskuudessa on viime aikoina noussut ilmiö, jonka mukaan nuoret ovat entisiäkin merkkietoisempia. Vaatteisiin käytetään paljon rahaa, ja kalliit merkkivaatteet nähdään statussymboleina. Nuoriso- ja kulutustutkija Poikolaisen mukaan vaatteilla on aina ollut nuorille suuri merkitys, mutta luksustuotteiden kulutus on uutta. Nuoret rakentavat niiden avulla omaa identiteettiään ja ilmaisevat itseään. Vaikka luksustuotteet eivät ole nykyään vain yläluokan mahdollisuus, ei kaikkien perheiden varallisuus mahdollista nuorelle kalliiden vaatteiden käyttöä, ja nuori voi kokea sen takia ulkopuolisuutta. (Hänninen 2020.) Hyvätuloisimmilla perheillä on varaa kuluttaa enemmän rahaa lapsiinsa, ja eritaustaisten nuorten erot kasvavat. (Valkama 2020.) Nuorten kertoivat haastattelussa, että sitä parempi, mitä kalliimmat vaatteet on päällä, ja tiettyjen vaatemerkkien puuttuminen aiheuttaa huonommuuden tunnetta (Valkama 2020). Osa nuorista kokee, etteivät merkkivaatteet kiinnosta ja mieltävät ne ”massatuotteiksi”. He suosivat vaatteita hankkiessaan esimerkiksi kirpputoreja. (Kosonen 2020.) Kiinnostus käytettyjä vaatteita kohtaan onkin nousut nykypäivän trendiksi, eikä se ole enää vain vähävaraisten ilmiö. (Partonen 2024.)

Sosiaalisen median vaikutus nuorten pukeutumiseen

Opinnäytetyön aikaisemmassa, yhteiskuntaluokkaa tutkivassa luvussa neljä ilmeni, että sosiaalinen media pitää yllä muodin virtausta, jossa alempi luokka kopioi ylemmän luokan pukeutumista (Mackinney-Valentin 2017, 8–9). Nuoret elävät entistä kaupallisemmassa maailmassa, jossa somevaikuttajia ihaillaan (Valkama 2020), ja sosiaalinen media tuo merkkivaatteet jatkuvasti nuorten nähtäville, ja sillä on suuri merkitys luksusvaatteiden yleistymisessä (Hänninen 2023). Sosiaalisen median alustat TikTok ja Instagram mahdollistavat nopean tiedonkulun, ja mikrotrendit luovat nopean muotisyklin ja jatkuvan tarpeen uusille vaatteille (Seamless source 2021). YouTubessa leviää nuorten keskuudessa videoita otsikolla *Paljon sun outfit maksaa?* Videolla ihmiset luettelevat kameralle päällään olevien vaatteiden ja asusteiden hintoja, jotka lähökotaisesti ovat korkeita. Ilmiö on levinnyt myös koulujen pihoille, jossa nuoret vertailevat vaatteita keskenään. (Valkama 2020.)

Nuorten rikokset ja jengiytyminen

Väkivaltarikokset ovat yleistyneet nuorten keskuudessa vuosien 2021–2023 aikana historiallisen korkeiksi, ja eniten niitä tekevät 14-vuotiaat nuoret (Nieminen 2024). Jengiytyksen ja rikollisuuden ihannointi on noussut sosiaalisessa mediassa ilmiöksi. Siellä rikolliset esittelevät kalliita merkkivaatteitaan ja niiden hankkimista huumeita myymällä. Jengiytyminen ruokkii ilmiötä, jossa vaatteita hankitaan rikollisin keinoin. Katujengin määrite ei ole selkeä, mutta siihen kuuluvat toimivat kaduilla ja jakavat saman identiteetin. Organisoidun jengin yksi merkki on jengitunnuksen kantaminen. (Aarnipuro 2024; Paastela 2022.) Jengeihin ajautuu rikollista maailmaa ihannoivia nuoria ja heitä houkuttelevaan mukaan rahalla ja joukkoon kuulumisen mahdollisuudella (Aarnipuro 2024). Pääkaupunkiseudulla liikkuu nuoria yllään todella kalliita vaatteita ja asusteita. Vantaalaisen rikoskomisarion mielestä kyseinen tuore ilmiö liittyy vahvasti nuorten tekemiin varkauksiin, joissa nuoret ryöstävät toisilta nuorilta merkkivaatteita päältä. (Nieminen 2024.) Merkkivaatteiden ryöstämisen taustalla on joko niiden rahallinen arvo tai halu saada ne itselleen (Jompero-Lahokoski 2020).

Roadman

Viimevuosina nuorten keskuudessa on noussut alakulttuurityyli nimeltään **roadman**. Roadman-tyyli on alkujaan 2010-luvulta Briteistä ja yhdistetään rikollisesti ja väkivaltaisesti käyttäytyviin porukassa liikkuviin nuoriin. (Nieminen 2024.) Pukeutumistyyliin liitetään kalliit, tummat urheilu- ja merkkivaatteet, top-patakki, olan yli vedetty laukku, päässä on yleensä huppu ja kasvot ovat peitetty huivilla. Roadman-kulttuurin normeja ovat ”gangsta-ajattelu”, rikollisuuden ihannointi, rap-musiikki ja uhan ilmapiiri. Tyyllillä halutaan viestiä varallisuutta ja korostaa kuuluvuutta tiettyyn joukkoon. Moni nuorista hakee siitä vaihtteita pukeutumiseensa. Katujengit liitetään roadman-kulttuuriin, jota pidetään jengiytymisen esiasteena. (Haavisto 2024, Paastela 2022, YLE Triplet 2023.) Tutkimuksen perusteella nuoret tunnistavat roadman-kulttuurin yhdeksi eniten nuorten keskuudessa ”trendaavaksi” pukeutumistyyliksi. Nuorten pukeutumisen alatyylejä ovat lisäksi myös skeittarit ja *alternative*. *Alternative*-tyylille ominaisiksi vaateiksi nuoret kertovat ketjut, niitit, lävistykset, pillifarkut ja verkkosukkahousut. (Manner 2021, Paastela 2022.)

Joukkojen suunnittelun kannalta nuorten pukeutumien on aiheena mielenkiintoinen, koska nuoret muodostavat eri tyyllillään jo valmiiksi erilaisia joukkoja, jotka ilmentävät arvoja ja yhteiskuntaluokkaa tai sitä, mihin he haluaisivat itsensä vaateiden avulla liitettävän, sillä vaatteilla voi joko peittää tai korostaa asemaa. Tätä tutkimusta hyödynnän pohtiessani, mitä musikaalissa nuorten muodostamien joukkojen vaatteiden taustalla on ja mitä niillä halutaan ilmaista. Tärkein viesti on mielestäni tarve kuulua joukkoon ja pelko jäädä ulkopuolelle. Merkkivaatteet kiinnostavat nuoria, ja niistä puhutaan myös nuorten statussymboleina. Mielestäni on kuitenkin oleellista pohtia myös, mitä statussymboli-sanalla taustalla on. Vaatteiden avulla nuorilla on selkeästi tarve tulla nähdyksi.

Hyödyntämään pukujen suunnittelussa myös muita tässä tutkimuksessa nousseita ilmiöitä ja elementtejä, kuten tietyt vaatemerkit, materiaalit ja vaatekappaleet. Lisäksi ilmiö, jossa vaatteet ryöstetään toisen nuoren päältä, on tärkeää huomioida musikaalin jengin dramaturgian kannalta. Roadman-kulttuuri muodostaa oman ajankohtaisen, vahvan ja tunnistettavan tyylin. Se tuntuu

edustavan synkempää ja pidemmälle vietyä rikollisuutta. Oliver twistillä -musikaalissa on vastakkain kaksi jengiä, joista toinen on vielä vaarallisempi. Siihen haluaisin liittää roadman-tyylille ominaisia piirteitä luodakseni kontrastia jengien välille.

5 NUORTEN HAVAINNOINTI JA JOUKKOJEN LUOMINEN

Tutkiakseni nuorten pukeutumista ja ymmärtääkseni sitä paremmin teen havainnointitutkimusta 13–17-vuotiaista nuorista. Havainnoimalla tarkennan myös aiemmassa luvussa 4.2 tekemääni kirjallista tutkimustietoa. Havainnoinnin pohjalta teen moodboardin kerätäkseni tutkimuksesta saamani tulokset visuaaliseen muotoon. Moodboardista teen kuva-analyysin, jonka avulla analysoin tutkimustuloksia.

Opinnäytetyöni pääkysymys on: Miten luodaan erilaisia joukkoja pukusuunnittelun keinoin? Joukkojen pukujen suunnittelusta ei juuri löydy tietoa, joten ymmärtääkseni joukkojen luomista pukujen avulla paremmin ja saadakseni tietoa pukusuunnitteluani varten, teen kuva-analyysin erilaista näyttämötaitteen teoksissa, joissa on useita joukkokohtauksia sekä päähenkilöitä, jotka ovat liitettävissä niihin, mutta erottuvat silti yksilöinä.

5.1 Havainnointisuunnitelma

Havainnoin kohteena ovat tuotannossa esiintyvät 13–17-vuotiaat nuoret, joita siinä on mukana noin 90. Valitsin havainnoin kohteeksi tuotannon nuoret, sillä musikaalin käsikirjoitusta muokataan heidän ajatuksiensa pohjalta sen käsittelemästä teemasta, ja tällä tavalla voin pohtia pukusuunnittelua myös tuotannon nuorten näkökulmasta. Havainnoinnin tarkoituksena on vastata kysymykseen, miten nuoret pukeutuvat nykyaikana. Tutkin, millaisia vaatteita nuoret käyttävät yleisesti, onko jokin tietty vaate tai asuste, joka löytyy useammalta, mitä merkkejä nuoret suosivat ja millaisia alatyylejä nuorten pukeutumisesta ilmenee. Toutin havainnoinnin kahdessa paikassa. Oliver twistillä -musikaalia varten otettiin promokuvia, jota varten puvustin nuorten näyttelijöiden ryhmän sekoittaen nykyaikaa ja epookkia. Pyysin nuoria pukeutumaan omantyyliisiin vaatteisiin ja keräsin Kouvolan teatterin varastosta asusteita ja vaatteita, kuten hattuja, liivejä ja takkeja, jotka toivat 1800-luvun vaikutelmaa. Hyödynsin jokaisen asun pohjana kunkin nuoren omaa tyyliä ja havainnoin samalla nuorten pukeutumista.

Tämän lisäksi havainnoin nuoria tuotannon harjoitteluleirillä. Havainnoinnin tein piilohavainnointina, joten en kertonut nuorille tekeväni havainnointia heidän pukeutumisestaan, sillä se olisi voinut vaikuttaa heidän vaatevalintoihinsa. Näin sain nuorten pukeutumisesta mahdollisimman realistisen kuvan.

Havainnointiohjeen mukaisesti kirjasin eri väreillä ylös kolme havainnoin osaa, jotka ovat suorat havainnot, kontekstietä sekä omat kokemukset ja tuntemukset. Suorassa havainnoinnissa kirjataan ylös kaikki, mitä nähdään, eli vaatteet, värit, vaatteiden muodot, merkit, istuvuus ja siluetti sekä asusteet ja materiaalit, joita nuoret käyttävät. Kontekstietä tarkoittaa sitä, missä tilanteessa vaatteita käytetään ja kuka käyttää. Lisäksi kirjataan ylös omat tuntemukset ja oletukset, joita herää havainnointia tehtäessä. Havainnoinnin aikana tehdään muistiinpanoja kirjoittamalla ja valokuvaamalla huomioiden kuvauslupa. (Muotio 2022 b.) En julkaise ottamiani kuvia tässä opinnäytetyössä, sillä ne ovat raaka-aineistoa tutkimusta varten. Tulkitsen havainnointia pohjaten keräämäni tietoon nuorten pukeutumisesta. Analysoin tuloksia kirjallisesti ja visuaalisesti tekemällä tuloksia ilmentävän moodboardin.

5.2 Nuorten havainnoinnin tulokset ja moodboardit

Tein molempien havainnointien pohjalta yhteisen moodboardin (kuva 5 s.34), missä ilmennän nuorten pukeutumista ja tutkimuksen tuloksia visuaalisesti. Erottelin moodboardiin vaatteet sen mukaan, näkyikö niitä enemmän oletetusti tyttöjen vai poikien päällä. Erottelu ei ole kuitenkaan tutkimuksen kannalta oleellista, sillä tutkimuksen mukaan kaikki sukupuolien edustajat käyttivät hyvin saman mallisia vaatteita.

Kuva 5. Nuorten pukeutuminen -moodboard.

Tein ensimmäisen havainnoinnin nuorten pukeutumisesta musikaalin promokuvausten aikana. Kuvauksissa oli 16 musikaalissa näyttelevää nuorta. Havainnoinnin purkamiseen hyödynsin promokuvauksissa otettuja kuvia. Havainnoinnissa ilmeni vaatteiden hillitty **värimaailma**, joka oli pääosin harmaata ja mustaa. **Kuoseina** käytettiin ruutua. **Alaosana** oli suurella osalla väljät tai suoran malliset farkut, osan housuissa oli myös reisitaskuja. **Yläosana** oli hupparit ja kauluspaidat, lisäksi muutamalla tytöllä oli lyhyt istuva paita. **Kenkinä** nuorilla oli tennarit tai maiharit.

Musikaalin promokuvauksissa huomasin, että muutamilla nuorilla oli selkeästi hieman rocktyylisiä vaikutteita vaatteissa. Eräällä pojalla oli bändipaita ja tennarit, joissa oli Amerikan lipun kuvio. Yhdellä nuorella oli reisitaskufarkut, joissa oli graffitimaalauksen näköistä kuviointia. Kokonaiskuvasta huomasin miten nämä kyseiset tyylit ja elementit erottuivat kuvista ja toivat pukuihin kaipaamaani kapinahenkeä ja asennetta. Puhuin kuvausten jälkeen ohjaajan kanssa, miten mielestäni rock- tai punk-tyyli tuntui toimivan kokonaisuudessa, ja sitä voisi tuoda jengin pukuihin. Ohjaaja oli huomannut saman ja piti ideasta. Vaikka promokuvausten puvut eivät ole lopulliset musikaalissa nähtävät, toi niiden suunnittelu paljon lisää ideoita, ja pystyimme ohjaajan kanssa keskustelemaan siitä, mikä kuvien puvuissa erityisesti toimi ja puhutteli.

Toisella kerralla havainnoin nuoria musikaalin harjoitusleirillä. Paikalla oli useita kymmeniä nuoria, jotka toimivat musikaalissa näyttelijöinä, tanssijoina, laulajina ja bändissä. Tein havainnointia harjoitusten aikana kaikkien nuorten ollessa samassa tilassa. Kirjoitin vihkoon muistiinpanoja ja havainnoinnin purkamista varten otin valokuvia. Tuloksissa tulee huomioida, että kyseessä on esittävän taiteen alaa harrastavia nuoria Kouvolasta, ja tulokset saattaisivat olla laajempia, jos havainnointia tehtäisiin eri harrastuspiirien ja kaupunkien nuorille. Lisäksi kyseessä on talviaika, joka voi myös vaikuttaa vaatevalintoihin.

Havainnointi osoitti, että nuorten suosima **värimaailma** on hillitty; harmaa ja musta olivat suosituimmat värit, ja jonkin verran näkyi myös punaista ja vihreää. Suosituimmat **materiaalit** olivat farkku ja college. Vaatteet olivat **malliltaan** pääsääntöisesti väljästi istuvia. Niiden **siluetit** ja muotokieli olivat kaikilla hyvin samanlaisia, jopa androgyyneja.

Noin yli puolilla nuorista **alaosana** oli farkut, jotka olivat monella todella väljän malliset ja matalavyötäröiset ja muutamalla suoranmalliset. Osalla tytöistä oli lahjetta kohti levenevät flare-malliset farkut. Väreiltään ne olivat pääsääntöisesti vaaleanharmaat, vaaleansiniset tai mustat. Lisäksi näkyi joitain reisitaskullisia housuja. Housujen vyötärön korkeus asettui lantiolle. Osalla oli jalkassa myös collegehousut. Tanssijoilla oli joko mustat pillimalliset tai lahkeesta levenevät trikoot, ja he erottuivat sporttisemmalla tyylillään. Toki he saattoivat käyttää vaatteita käytännöllisistä syistä, mutta he muodostivat silti selkeästi oma joukkonsa ja edustivat urheilullista tyyliä.

Yläosana oli väljän mallisia collegepaitoja ja huppareita. Väreiltään ne olivat harmaita tai mustia, mutta muutama oli myös värillisiä. T-paidoissa ja collegepaidoissa oli monilla printtejä. Bändipaitoja näkyi myös. Osalla oli pitkähihaisen paidan alla t-paita. Tytöt käyttivät useammin collegepaitoja ja pojat enemmän huppareita. Osalla on harmaan sävyisiä villapaitoja. Kuoseja näkyi melko vähän, mutta raitaa ja ruutua oli osassa yläosista.

Asusteina muutamalla nuorella oli pipo, ja useilla tytöillä oli kaulassa kaulakoru, joista osalla mustan narun päässä oli riipus. **Kenkinä** monilla oli Niken

valkoiset Air Force -kengät ja muutamat Niken Jordanit. Tyttöillä oli matalavartisia Ugg -merkkisiä tavikenkiä. Muutamat Adidas-merkkiset kengät sekä tenarit näkyivät myös. Lisäksi osalla oli talvinilkkurit. **Vaatemerkeistä** näkyi seuraavia: Nike, Fila, Adidas, Ugg, Vans ja Levi's.

Nuoremmat ja ujommat näyttivät pukeutuvan urheilubrändien collegevaatteisiin, kuten housuihin, huppareihin ja paitoihin. Heidän kohdallaan heräsi ajatus siitä, ovatko väljät mukavat vaatteet keino olla erottumatta liikkaa joukosta ja ison vaateen alle helpompi "piiloutua". Itsevarmemmilla nuorilla oli farkut, ja heidän tyyliinsä oli edustetuin. Muutama boheemi alatyyli oli joukossa. Heitä yhdistivät bändipaidat, tummat vaatteet, reisitaskuhousut ja lävistykset, ja he käyttivät myös enemmän värejä. Lisäksi heillä oli asusteita enemmän kuin muilla. Havainnoinnista ilmeni, että pääasiassa kaikkia nuoria yhdistivät vaatteiden rentous, väljyys ja materiaalit (farkku ja college), eivät mielestäni niinkään vaatemerkit.

Päätelmä

Havainnointia varten tekemässäni pohjatutkimuksessa nousi nuorten pukeutumisesta esille nuorten merkkitietoisuus vaatteissa. Moodboardista huomaa, että tietyt merkit, kuten Niken Air Force ja Jordan-kengät, pitävät paikkansa. Muuten nuorten päällä oli hyvin vähän tutkimuksessa nousseita merkkejä. Sen sijaan collegevaatteita nuorilla oli paljon mutta ei kalleimpia merkkejä, ja Järvisen (2022) tekemän kandidutkielmankin mukaisesti vaatteiden yhtenäinen muoto, värimaailma ja materiaali tuntuvat olevan merkkejä tärkeämpiä yhtenäistäviä tekijöitä. Tutkimuksesta nousi esiin alakulttuurina *alternative*-tyylin kaltainen rockhenkinen tyyli, joka loi vastakkainasettelua valtaosan nuorista edustamalle pukeutumiselle. Käytän tutkimuksessa nousseita alatyylejä musiikallin nuoria edustavien joukkojen inspiraationa. Eri tyyli suunnat luovat tunnistettavia kontrasteja toistensa välille. Jengiytymiseen liittyviä roadman-tyylin kaltaisia pukeutumistyylejä havainnoinnista ei ilmennyt.

5.3 Joukkojen pukujen suunnittelu

Pukujen avulla luodaan suurissa tuotannoissa erilaisia joukkoja. Tampereen Kaupungin Teatterin Taru sormusten herrasta -suurtuotannossa hahmoista,

kuten hobitit ja örkit, muodostuu erilaisia ryhmiä. Pukusuunnittelija Liiri-Majavan mukaan eri materiaaleilla, pukujen tyyleillä ja leikkauksilla sekä värien avulla voidaan luoda suuri joukko, jossa kaikki kuuluvat selkeästi samaan ryhmään. Pääroolihahmoille voidaan luoda oma erottuva tyyli, jolla heidän tarinaansa ja rooliaan korostetaan näytelmässä. (Tampereen kaupungin kirjasto 2024.)

Joukkojen luomisesta pukusuunnittelun keinoin on hyvin vähän tietoa, mutta hyödynnän suunnittelussani samoja keinoja kuin yleisesti pukusuunnittelussa. Pukujen suunnittelussa on kuusi tärkeää elementtiä: **viiva, siluetti, muoto, tila, tekstuuri ja väri** (Durbin 2023, 19). **Viivan** avulla suunnittelija piirtää luonnoksia ja kuvaa vaatetta ja sen linjoja ja kuvioita. **Siluetti** ja **muoto** ovat tärkeä osa pukua, sillä niihin katsojan silmä kiinnittyy usein ensimmäisenä. Siluetti määrittää historiallisen aikakauden. Muotojen avulla voidaan muokata esiintyjän vartaloa ja viestittää lisää tietoa ja vaikutteita hahmosta. Esimerkiksi suorakulmioin muotoinen asu poistaa sukupuoleen liitettäviä muotoja, ja T:n muotoinen asu korostaa hartioita ja ilmaisee voimaa. **Tilaa** hyödynnetään tarinankerronnassa. Esiintyjät ovat osa kolmiulotteista tilaa, ja katsojan silmä kiinnittyy aina ennen kaksiulotteisuutta kolmiulotteiseen kohteeseen. Pukusuunnittelija käyttää hyödyksi negatiivista ja positiivista tilaa. Positiivinen tila tarkoittaa sitä, mihin katsojan katse kiinnittyy, esimerkiksi näyttelijää, ja negatiivinen kaikkea muuta sen ympärillä.

Tekstuurilla tarkoitetaan sitä, miltä pinta tuntuu tai näyttää, ja sen avulla luodaan mielikuvia. Valon ja pinnan vuorovaikutus on tärkeää, sillä se luo syvyyden ulottuvuuden pinnalle, ja valon avulla voidaan nostaa kohokohtia puvusta esimerkiksi heijastuksen avulla. **Värien** keinoilla luodaan tehosteita hahmoon, esimerkiksi yksivärinen puku voi viestiä rauhaa. Pukujen värejä suunnitellessa on tärkeää huomioida valon vaikutus niihin. (Durbin 2023, 21-27, 39-41.) Tekstuurien ja värien avulla voidaan tuoda esille pukujen ideaa ja tunnetilaa. (Heikkilä-Rastas 2009, 13.) Nämä kuusi elementtiä ovat keinoja, joita aion hyödyntää luodessani joukkojen välillä yhteneväisyyksiä ja eroja. Niiden avulla voi myös erottaa pääroolin muusta joukosta. Esimerkiksi jos koko muuta joukkoa yhdistäisi sama väri, tekstuuri ja siluetti, voi päärooli erottua joukosta eri siluetin avulla, vaikka väri ja tekstuuri olisivat yhtenäisiä muun joukon kanssa.

Joukkoa suunniteltaessa tulee miettiä, mitä jokainen jäsen tuo lisää sen dynamiikkaan ja miten edistää sen tavoitteita. Aivomme luovat automaattisesti syitä sille, miksi tietyt ihmiset muodottavat ryhmän. Harry Potterissa Harrya, Hermionia ja Ronia yhdistää rohkeus ja yhteinen vihollinen. Puvustuksessa vaatteet ja liittävät yksilön johonkin ryhmään. Esimerkiksi sotilaita yhdistää uni-vormu. Yhdenmukainen pukeutuminen liittää ryhmän jäsenet joukoksi, jonka sisällä on tietyt sosiaaliset normit, jotka heijastuvat myös pukeutumisesta. Mikäli joku hahmo poikkeaa ryhmästä suuresti, luetaan hänet ulkopuoliseksi. Mitä suuremmat erot taas eri ryhmien pukujen välillä on, sitä vähemmän heillä on yhteyttä toisiinsa, ja sillä voidaan muodostaa myös selkeitä ryhmien välisiä jännitteitä. (Durbin 2023, 104, 105.)

Olivet twistillä -musikaalissa "Faginin jengi" muodostaa yhden pääjoukoista, jolla tulee olla yhtenäinen pukeutuminen, josta Oliver erottuu ulkopuolisena. Jengi kohtaa musikaalissa toisen jengin, joka muodostaa oman ryhmänsä. Näiden kahden välille luon pukujen avulla vastakkainasettelua muun muassa värien avulla mutta huomion, että molemmat liittyvät jollain tapaa alamaailmaan, mikä taas yhdistää näitä kahta joukkoa. Aikaisemman luvun perusteella voin todeta, että yhteiskuntaluokkien ja sosiaalisten normien tutkiminen ja ymmärtäminen on pukusuunnittelun kannalta tärkeää.

Näytelmän hahmot voidaan jakaa erilaisiin alaryhmiin. Ryhmät voi erottaa esimerkiksi sukupolvien välinen kuilu ja se, miten aikuisten ja lasten pukeutuminen eroavat toisistaan (Durbin 2023, 104.) Kontrasti on yksi tehokkain työkalu erottaa hahmot toisistaan. Esimerkiksi rikkailla ihmisillä voi olla hyvin istuvat, puhtaat, näyttävistä kankaista valmistetut puvut, kun taas köyhillä huonosti istuvat likaiset vaatteet ja vaatimattomammista kankaista tehdyt puvut. (Durbin 2024, 44.) Oliver twistillä -musikaalissa tulee olemaan kohtauksia, kuten torikohtaus, joissa on paljon eri taustaisia hahmoja, jotka muodostuvat ensemblestä. Ensemble-hahmot muodostavat joukkoja ja esiintyvät tasavertaisena ryhmänä. Ne muodostavat hiljaisia ryhmärooleja ja luovat lavakuvaa esimerkiksi kyläläisinä. Pukusuunnittelijan on huomioitava, ettei yksittäinen hahmo siitä herätä liikaa huomiota. (Durbin 2023, 102,103.)

5.4 Kuva-analyysin kohteena erilaiset joukot pukusuunnittelussa

Tässä luvussa tutkin kuva-analyysin keinoin teattereissa esitettyjen teosten joukkojen pukuja. En tarkastele elokuvataiteen teoksia, koska Oliver twistillä -musikaali esitetään näyttämöllä, joten mielestäni on tärkeää tutkia juuri näyttämötaiteen teoksia. Valitsin teoksia, joissa on yhtäläisyyksiä Oliver twistillä -musikaaliin, kuten näytelmän perustuminen kirjaan, nykyajan ja epookin sekoittaminen, aikakausi ja nuorille suunnattu tuotanto. Tutkin myös toisen Oliver Twist -kirjan pohjalta luodun teoksen pukuja. Analyysiin valitsin teokset: **Taru sormusten herrasta, Veljeni Leijonamieli, Oliver! sekä School of Rock**. Tarkastelen kuvissa joukkojen pukujen ominaisuuksia ja mikä niistä tekee yhtenäisen. Tutkin miten joukon sisäiset yksittäiset hahmot eroavat toisistaan ja miten pääroolit on nostettu esiin. Analysoin myös, millaisia vastakkainasetteluja joukkojen välille on luotu. Mielestäni on tärkeää tutkia muutamia eri kuvia samasta tuotannosta, jolloin on helpompi verrata saman tuotannon sisällä olevia joukkoja ja hahmoja toisiinsa.

Taru sormusten herrasta

Fantasiaseikkailu Taru sormusten herrasta (kuva 6 s.40) esitettiin Tampereen Teatterissa vuosien 2024 ja 2025 aikana. Se pohjautui J. R. R. Tolkienin samannimiseen kirjasarjaan. Tarinassa hobitti Frodo saa tehtäväkseen tuhota mahtisormuksen ja lähtee matkalle kolmen muun hobitin kanssa. Apunaan hänellä on ihmisiä, haltioita ja kääpiöitä. Matkallaan he kohtaavat erilaisia vaaroja ja vihollisia. (Taru sormusten herrasta s.a.) Valitsin teoksen tarkasteluun kuva-analyysiin, koska kuuntelin näytelmän pukusuunnittelijan Pirjo Liiri-Majavan haastattelun opinnäytetyötäni varten, ja hän painotti joukkojen tärkeyttä Taru sormusten herrasta -näytelmässä. Näytelmä sisältää monia joukkokohauksia, ja pääroolit ovat osa joukkoja. Näytelmä pohjautuu myös klassikkokirjaan.

Kuva 6. Taru sormusten herrasta (Mankkinen 2024).

Olen nähnyt kaikki kolme Taru sormusten herrasta -kirjasarjaan perustuvaa elokuvaa ja myös analyysin näytelmän. Molemmat versiot nähneenä voin sanoa, että teatterissa esitetyn version puvustus pohjaa vahvasti elokuvan pukuihin. Taru sormusten herrasta -puvustuksen värimaailma on yhtenäinen, ja siitä välittyy tummia ja murrettuja sävyjä. Värit sointuvat yhteen mutta erottavat joukot toisistaan. Kuvassa A on neljän hobitin muodostama joukko, jossa esiintyy myös pääroolihahmo Fordo. Neljän hobitin pukuja yhdistää värimaailma, mittasuhteet sekä viittojen muoto. Jokaisella hobitilla on paljaat jalat sekä samantyylliset housut ja paidat. Hobitien asut erottuvat toisistaan viittojen väreillä. Forodon puku erottuu muista joukon hobiteista asusteilla, jotka näkyvät paremmin kuvassa D. Kuvassa C on hobittikylän ensemble-hahmoja. Joukon sisällä muodostuu kaksi eri ryhmää, nais- ja miespuoliset hobitit, jotka pukujen siluetit ja värit erottavat toisistaan. Eroavaisuudet luovat mielenkiintoa ryhmään ja erottavat hahmoja yksilöinä. Kukaan ei silti erotu joukosta liikaa. Kaikkia hobitteja yhdistää värimaailma, materiaalit ja pukujen tyyli. Kun ensemble-hobitteja vertaa neljään päähobittiin kuvassa A, erottuvat ne viittojen avulla muista hobiteista. Tarinassa nämä neljä hobittia saavat viitat haltijoilta, mikä myös edistää heidän dramaturgiaansa joukkona.

Kuvista D ja B huomaa, miten hobitti erottuu värimaailmalla muista tarinan hahmoista. Kuvan B hahmot edustavat tarinassa synkkiä vihollisia. Musta väri

ja kasvojen peittäminen luovat uhkaavan ja synkän tunnelman pukuihin. Pukujen ritarimainen ja arkkitehtoninen muoto, koristelu, viitat sekä kruunut korostavat hahmojen valtaa. Kokonaan joukon puvut ovat hyvin yhtenäiset ja hahmot muodostavat selkeästi joukon, joka erottuu muista tarinan hyvyttä edustavista hahmoista värimaisemallaan.

Veljeni Leijonamieli

Veljeni Leijonamieli (kuva 7 s.42) esitetään Helsingin kaupunginteatterissa vuosien 2024–2025 aikana. Se perustuu Astrid Lindgrenin saman nimiseen kirjaan. Veljeni Leijonamieli on traaginen koko perheen rakkaudesta ja veljeydestä kertova fantasiaseikkailu. Tarinan alussa veljekset kuolevat ja päätyvät taivaan kaltaiseen maahan, jossa he taistelevat yhdessä pahuutta vastaan, ja lopulta nuorempi veli voittaa rohkeutensa ja kasvaa rohkeaksi Leijonamieleksi. (Helsingin kaupunginteatteri 2024.)

Valitsin Veljeni Leijonamieli -näytelmän analyysiin, koska myös tämä näytelmä pohjautuu kirjaan. Joukot on jaettu hyvin selkeästi, ja pääroolit on nostettu esiin. Joukkojen puvuissa on tehty hyvin yksinkertaisia ratkaisuja, joita joudun itsekin pohtimaan Oliver twistillä -musikaalin puvuissa. Veljeni Leijonamieli -teoksen pukuihin on tuotu myös vaikutteita nykyajasta yhdistettynä keskiajan vaatetukseen.

Kuva 7. Veljeni Leijonamieli (Väättäinen 2024).

Moodboardin kuvia katsoessani havaitsen vahvan vastavärien vastakkainasettelun. Sinisen ja vihertävän värimaailman vastana on lämpimät punaisen, oranssin ja keltaisen sävyt. Kuvassa A ovat ilmeisesti tarinan päähenkilöt, kaksi veljestä. Veljeksiä yhdistävät viittojen muoto, värimaailma, pukujen mittasuhteet ja samankaltaisuus. Viittojen värit, vihreä ja sininen, kuitenkin erottavat veljekset toisistaan. Heitä yhdistävä värimaailma liittää veljekset lavastuksen ja valaistuksen keinoin vahvasti taustaan. Mielenkiitoinen ratkaisu on liittää päähenkilöt taustan väreihin sen sijaan että erottuisivat sieltä selkeästi.

Teoksen värit luovat haikean taianomaisen tunnelman. Kuvan B värikäs joukko erottuu lämpimillä sävyillään. Joukon ja veljeksien puvuissa on hyvin yhtenäinen, selkeä ja pyöreä muotokieli sekä liikkuva mutta laskeutuva kangas, joissa molemmissa on viitteitä keskiajasta. Värikkään joukon yhdistää värimaailman ja pukujen muodon rytmi, mutta sen sisällä hahmot erottuvat yksilöinä väreillä ja pukujen mittasuhteilla. Tulkitsen pukujen värit ilon ja lämmön symbolina. Värit kuvaavat kuolemasta ja surusta ylipääsyt ja onnellisuutta, joka toivottavasti tarinan veljeksillä on vielä edessä. Tämän mielikuvan mukaan pukujen värit kertovat myös vahvasti veljesten tarinan mahdollisesta dramaturgiasta. Puvut eivät siis kerro vain menneestä, vaan ne voivat myös kertoa siitä, mitä on tulossa. Tässä kohtaa joukon puvut kertovat päähämöjen tarinaa.

Kuvan C joukon puvuissa on vahva mustan ja punaisen kontrasti. Musta väri viestii synkkyydestä, ja punainen väri on varoittava. Värit, kulmikkaat arkkitehtoniset muodot ja materiaalit luovat vahvan kontrastin muihin joukkoihin. Joukon pukujen toistuva rytmi ja kulmikkaat muodot luovat kovan, kylmän, järjestelmällisen sotilaallisen vaikutelman, josta yksilönä erottuu vain hieman kypärän avulla yksi hahmo. Kaikki kuvien puvut kuvaavat, miten vahvasti tunteita voi ilmaista pukujen värimaailman ja muotokielen keinoin. Joukon sisällä pukujen yhtenevät, mutta erilaiset mittasuhteet, värit tai muodot tuovat joukkoon elävyyttä, yksilöitä ja mielenkiintoa. Täysin yhtenäinen puvustus tekee joukosta järjestelmällisen ja kertoo sen sisäisiä normeista. Teosta yhdistää pukujen ja lavastuksen selkeä muotokieli, ja lisäksi puvuista tekee yhtenäisen keskiajan vaikutteet. Keskiaikaa on rikottu, kuvien A ja D mukaisesti, päähenkilöiden tennareilla, potkulaudalla ja farkuilla. Pienillä yksityiskohdilla on saatu yhteyttä nykypäivään.

Mielestäni tämän pukusuunnittelun kuva-analyysi avasi joukkojen pukusuunnittelua kuvaavasti ja yksinkertaisesti. Selkeillä muodoilla ja väreillä on luotu hyvin ilmaiseva ja kertova puvustus. Tämän puvustuksen myötä minulle muodostui käsitys siitä, miten muutamilla elementeillä pystytään luomaan yhtenäisiä ja erottuvia, ilmaisevia joukkoja. Joukon yhtenäinen puvustus vaikuttaa olevan hyvä keino tilan luomiseen puvuilla. Nykyaikaa on tuotu pukuihin saman tapaisesti, mitä olen Oliver twistillä -musikaalissakin pohtinut, mutta tämän analyysin jälkeen mietin, millä muilla elementeillä kuin puvuilla ja asusteilla, aikakautta voidaan rikkoa – voisiko jollain hahmolla olla esimerkiksi skeittilauta?

Oliver!

Lontoossa esitettävä Oliver! -musikaali (kuva 8 s.44) mukailee vahvasti alkuperäistä teosta, ja se esitetään vuoden 2025 aikana. Tuore Oliver! -musikaali valikoitui kuva-analyysiin, koska koen tärkeänä tutustua myöskin muihin, erityisesti näyttämötaiteen versioihin Oliver Twististä.

Kuva 8. Oliver! (Persson S.a).

Oliver! -musikaalin pukuja yhdistää värimaailma, jossa on paljon maanläheisiä, murrettujen punaisen ja ruskean sävyjä. Kuvassa A on ilmeisesti lastenkotiin sijoittuva musikaalin alkukohtaus. Sen värimaailma on harmaa, ja lapsista koostuvalla joukolla on samanlaiset, kuluneet vaatteet, jotka ilmentävät lastenkodin kurjuutta vahvasti. Joukko muodostaa selkeän yhtenäisen kokonaisuuden, eikä kukaan hahmoista, edes Oliver, erotu siitä. Pohdin, kuvataanko puvilla lastenkodissa vallitsevaa armeijamaista kuria, jossa yksilöllä ei ole tilaa erottua. Kuvista B ja C näkee, miten tehokkaasti lastenkodista karannut Oliver erottuu muista hahmoista harmaissa vaatteissaan. Värit muodottavat vahvan kontrastin lastenkodin ja Lontoon asukkaiden välille, ja niiden keinoin voidaan siis erottaa eri maailmoja pukujen avulla. Voin kuvitella, miten vahvan tilan vaikutelman Oliverin harmaa puku luo, värillisten pukujen kanssa. Tässä kohtaa on siis kyse pukujen luomasta tilasta. Oliver twistillä -tuotannossa puvut muodottavat suuren osan lavastuksesta. Pukusuunnittelussa minun tuleekin pohdita, miten pukujen avulla luon vaikutelman musikaalin eri miljöisiin.

Kuvien D ja C pukujen siluettien perusteella puvut mukailevat 1800-luvun ajankuvaa. Kuvassa D näkyy luultavasti Lontoon alempaa luokkaa edustava joukko. Naiset ja miehet muodostavat omat ryhmänsä joukossa, jota yhdistää

ajankuva, pukujen tekstuuri ja yhteiskuntaluokka. Puvuissa on erilaisia mittasuhteita, yksityiskohtia, asusteita, kuoseja ja tekstuureja, mutta niiden värimaailma, tyyli ja nuhjuisuus luo yhtenäisen vaikutelman. Kuvassa C on ilmeisesti yksi päähahmoista, jengiläinen nimeltään Repolainen. Hahmo erottuu joukon massasta sinisen sävyisellä takillaan. Kuvassa B on taas luultavasti jengin johtaja Fagin, jonka puvun värimaailma on sama kuin Lontoon joukolla, mutta hänen tyyliinsä on tuotu mielestäni itämaisia vaikutteita, ja tämä tyyli erottaa hänet muista hahmoista.

Tästä pukusuunnittelusta sain ajatuksen käyttää Oliver twistillä -musikaalin lastenkotikohtauksessa harmaita vaatteita nuorilla. En kuitenkaan halua tuoda kaikille lastenkodin lapsille samanlaisia asuja, vaan korostaa heidän yksilöllisyytensä. Joukkojen pukuja yhdistävä tekijä voisi olla harmaa väri ja vaatteiden kulahtanut olemus.

School of Rock

School of Rock on Tampereen Työväen teatterissa vuosina 2024–2025 esitettävä musikaalikomedia (kuva 9 s.46), joka perustuu samannimiseen elokuvaan. Tarinassa rocktähteydestä haaveileva muusikko päätyy valeopettajaksi arvokkaaseen yksityiskouluun ja muodostaa luokkansa oppilaista rock-bändin. (Tampereen työväen teatteri 2024.)

Tampereen Työväen Teatterin School of Rock valikoitui joukkojen kuva-analyysiin, koska siinäkin on nuoria näyttelijöitä. School of Rockissa on vahvassa roolissa erityisesti nuorten näyttelijöiden muodostama koululaisryhmä, jonka pukuihin on tuotu elementtejä punk rock -tyylisuunnasta. Myös Oliver twistillä -musikaalin pääjengin on tarkoitus olla punk-henkinen joukko, jossa jokaisella on yksilöllinen tyyliinsä. Oliver twistillä -musikaalissa on aikuisia hahmoja, joiden on tarkoitus erottua nuorista. School of Rock -näytelmässä lapset ja aikuiset muodostavat omat selkeät joukkonsa. Olen nähnyt School of Rockin elokuvaversiosta, ja tarina on minulle tuttu. Tämänkin teoksen puvuissa on paljon yhtäläisyyksiä elokuvan pukuihin.

Kuva 9. School of Rock (Tampereen Työväen Teatteri 2024)

Kuvista päällimmäisenä erottuvat koulupuvut, joiden värimaailma on tumma ja yleisilme huoliteltu. Tyttöjen ja poikien pukuja yhdistää alaosien mittasuhteet, yläosan yhtenäisyys ja rintamerkit. Yhtenäinen puvustus ilmentää kuria ja järjestystä. Kuvista A, B ja D on selkeästi huomattavissa, miten pukujen avulla kerrotaan lapsiryhmän dramaturgiaa. Kuvassa A koulupuvut ja niiden takit ovat siististi päällä, mutta kuvassa B takit on otettu pois ja vaikutelma on heti rennompaa ja uhmakasta. Loppukohtauksen kuvassa D jokaisella lapsiryhmän jäsenellä on omalainen tyyli, ja pukuihin on tuotu väriä ja punk rock -vaikutteita. Polvisukat ovat vaihtuneet pinkkeihin sukkahousuihin, hameiden helman alta pilkistää pinkki tyyli, vaatteissa on ketjuja, päässä on erilaisia hattuja ja hiuksissa värikkäitä lisäkkeitä. Koulupukujen pohja on silti edelleen tunnistettavissa. Mielestäni vaatteiden muuttumisella kuvataan lasten vapautumista ja jokaisen mahdollisuutta loistaa ja kuulua joukkoon omana itsenään.

Päähenkilö, valeopettaja, erottuu koululaisryhmästä ja muista musikaalin aikuisista ruskean sävyisellä väljästi istuvalla puvullaan, joka liittyy hänet alempaan luokkaan. Muilla aikuisilla, kuvassa C, on hyvin istuvat, siistit, tumman, harmaan tai punaisen sävyiset vaatteet, ja he edustavat ylempää hienompaa luokkaa. Lasten ja aikuisten ryhmät erottuvat toisistaan pukujen mittasuhteilla ja väreillä, mutta siistit istuvat puvut luovat yhteyden koulupukujen kanssa. Etualalla rehtori erottuu joukosta puvun räikeällä kuosilla ja värillä.

School of Rockin puvustus ilmentää, miten myös joukolla on oma dramaturgi-ansa, joka näkyy puvuissa. Tästä teoksesta haluan myös tuoda omaan pukusuunnitteluuni sen, miten aikuiset ja lapset ovat vahvasti erotettu toisistaan. Aikuisten puvut voivat olla aikaan pysähtyneemmät ja siistimmät, kun taas nuoret voivat etsiä itseään ja luoda oman erottuvan ja rennomman tyyliinsä. School of Rock -musikaalin lasten pukujen punk rock -tyyli edustaa mielestäni kapinaa, sääntöjen rikkomista ja oikeutta olla oma itsensä. Näistä syistä haluan tuoda Oliver twistillä -jengin pukuihin myös punk-vaikutteita.

Yhteenveto joukkojen kuva-analyysistä

Kuva-analyysin perusteella joukkojen puvuista ilmeni pukusuunnittelussakin käytettävät elementit, kuten väri, mittasuhteen ja muoto. Niiden avulla voidaan luoda yhtenäisiä joukkoja, vastakkainasettelua ja eroja niiden välille. Muotokieli, siluetti, tekstuuri ja väri vaikuttavat olevan siinä tehokkain tapa. Väri on vahva keino luoda tunnelmaa ja syvempiä merkityksiä. Yksityiskohdat ja asusteet antavat viimeisen silauksen hahmoille. Teatteripuvuissa on otettava huomioon, että pukuja katsotaan myös kaukaa, ja pienet yksityiskohdat eivät välity kaikille katsojille. Kaikkia elementtejä ei käytetä välttämättä kerralla, vaan esimerkiksi muoto ja väri tekevät joukosta yhtenäisen, mutta sen sisällä voi olla eroja mittasuhteissa. Erot joukon hahmojen puvuissa tuovat niihin mielenkiintoa. Joukon sisällä voi myös olla erottuvia ryhmiä, vaikka kokonaisuutena se olisi yhtenäinen. Päähenkilön puku voi yhdistyä joukkoon yhtenäisillä elementeillä, mutta esimerkiksi sen yksityiskohdat tai tekstuuri erottaa sen joukosta. Kuva-analyysistä voin myös todeta, että lähes aina jokainen hahmo on liitettävissä jollain tavalla johonkin joukkoon.

Vaikka pukusuunnittelu koostuu erilaista hahmoista ja joukoista, tulee sen kokonaisuutena olla yhtenäinen. Taru sormusten herrasta -pukuja yhdisti fantasiamaailman tyyli ja värimaailma. Veljeni Leijonamielessä kaikkia pukuja ja lavastusta yhdisti selkeä muotokieli ja värit. Oliver! -musikaalissa yhdistävä tekijä on aikakausi. Joukolle ominainen yhteiskunnallinen asema ja normit heijastuvat puvuista, mistä hyvä esimerkki on School of Rockin puvut. Pukujen yhtenäinen rytmi voi kertoa kurista ja säntillisyydestä ja erot kertovat ryhmän

sisäisistä vapauksista. Joukkojen dramaturgia voi heijastua puvuista, kun sen sisällä tapahtuu muutoksia.

6 PUKUSUUNNITTELU JOUKOILLE

Tässä luvussa käyn läpi joukkojen pukusuunnittelun vaiheet ja tutkimuksen lopputulokset. Suunnitteluni pohjana käytin J. Michael Gilletten suunnittelumallia. Gilletten suunnittelumalli etenee seitsemässä eri vaiheessa. Sitoutumisen jälkeinen vaihe on analyysi, jossa tutustutaan käsikirjoitukseen. Sen puuttumisen vuoksi analyysini ja suunnitteluni pohjasi alustavaan kohtausluetteloon, ohjaajan kanssa käytyihin keskusteluihin musikaalin tarinasta, juonesta, musiikista, teemasta ja nuorten ajatuksista. Pallottelimme ohjaajan kanssa ideoita ja ajatuksia. Tutkin myös alkuperäiseen Oliver Twistiin pohjaavia elokuva- ja näyttämötaiteen teoksia. Ohjaajan kanssa kävimme läpi myös tekemiäni moodboardoja, ja kävin seuraamassa musikaalin harjoituksia.

Gilletten mallin seuraavat kaksi vaihetta ovat tarvittavan tiedon tutkiminen ja ideointi, sekä haudonta vaihe. Tutkimusvaihetta käsittelen eniten opinnäytetyössäni. Tein tutkimusta ja ideointia saman aikaisesti ja pidin useamman lyhyen haudontavaiheen, joka auttoi hahmottamaan tarvittavaa tietoa, suunnittelun ideoita ja etenemistä. Palasin myös joitain kertoja analyysivaiheeseen ja keskustelin suunnitelmista ohjaajan kanssa. Viides vaihe on valinta, jossa tehdään päätös lopullisista suunnitelmista. Ymmärrän, että lopulliset suunnitelmat voivat vielä muuttua harjoitusten ja pukujen valmistuksen edetessä. Gilletten suunnittelumallin viimeiset osat ovat toteutus ja arvioiti. Toteutus-osio alkaa vasta opinnäytetyön jälkeen. Yhteenvedossa ja pohdinnassa käsittelen joukkojen suunnittelun lopputuloksia. (Gillette 2008.)

Pukusuunnittelu

Pukusuunnittelija on osa tuotannon luovaa tiimiä, jonka tehtävä on tuoda esityksen ideat esille visuaalisina elementteinä, eli pukuina. Tärkeää on tehdä tiivistä työtä niin ohjaajan kuin koko luovan tiimin ja näyttelijöiden kanssa. Ohjaaja on tiimissä se, joka on aina vastuussa kaikesta, mikä päättyy näyttämölle. Puvut muodostavat esitykseen oman visuaalisen kielensä, joka vaikuttaa siihen, miltä esiintyjästä tuntuu esittää hahmoa ja mitä yleisö ajattelee. Siksi on

tärkeää pohtia pukusuunnittelua myös katsojan näkökulmasta. (Durbin 2023, xiii, 5.) Näytelmän kokonaisuuden hahmottaminen on tärkeää, sillä sen kautta syntyy pukujen visuaalinen ilme (Heikkilä-Rastas 2009, 13.) Puvustuksen tarkoitus on tehdä tarinasta uskottava, mutta se ei saa herättää liikaa huomiota. (Kellokoski 2015).

Hahmon luominen

Hahmon rakentaminen on monivaiheinen prosessi, jossa on otettava huomioon myös ohjaajan näkemykset. Pukusuunnittelijan on tärkeää selvittää, että heillä on yhtenäinen ajatus hahmoista. (Heikkilä-Rastas 2009 10,11,13.)

Suunnittelijan tehtävänä on luoda uskottavia hahmoja yhteistyössä ohjaajan ja näyttelijöiden kanssa (Durbin 2023, 3). Puvun suunnittelu pohjaa roolianalyyysiin, jonka pohjalta pukusuunnittelija luo jokaisella hahmolle taustatarinan. Jokaisen hahmon kohdalla on tärkeää esittää kysymyksiä, jotka syventävät tietoa hahmosta. (Durbin 2023, 6, Heikkilä-Rastas 2009, 10) Tällaisia kysymyksiä voivat olla esimerkiksi kuka on kyseessä, mistä hän pitää tai ei, tarvitseeko hahmo asusteita, millainen on hahmon rooli näytelmässä, mikä hahmon elämäntilanne on tai miten puvustus voisi tukea hahmoa (Heikkilä-Rastas 2009 10,11).

Pukusuunnittelijan on ymmärrettävä hahmojen dramaturgiaa ja tarkasteltava sitä muun muassa sosiologian, psykologian ja muodin kautta. Esimerkiksi vanhempien ihmisten pukeutumistyyli voi olla pysähtynyt aikaan, jolloin he olivat kaikkein onnellisimmillaan. Hahmo voi muuttua esityksen aikana – yksinkertaisimmillaan vanheta. Pukujen avulla voidaan ilmentää myös hahmojen välisiä suhteita ja eroja. Tämä voidaan tuolla ilmi esimerkiksi värien vastakkainasettelulla. (Durbin 2023. 3, 4, 6.) Puvut kertovat, mitä hahmolle on tapahtunut ennen näytelmää tai kohtausta ja luovat uskottavan pohjan sille, että hahmolla on ollut elämää jo ennen aikaa, jolle näytelmä sijoittuu. Puvut kertovat hahmon tarinaa yksityiskohtaisesti ja ilmaisevat, keitä hahmot ovat. (Durbin 2023, 110, Kellokoski 2015.) Roolipukujen merkitys voi olla vertauskuvallinen hyvin konkreettisestikin. Ne voivat kuvastaa hahmon identiteettiä täydentämällä tai peittämällä sen haavoittuvaisuutta. (Heikkilä-Rastas 2009 128, 132) Harjoitusten edetessä pukuun voi tulla muutoksia, kun hahmoon löytyy näyttelijän

tuoman roolityön kautta syvyyttä (Heikkilä-Rastas 2009, 11). Myös käsikirjoitukseen voi tulla muutoksia näytelmän edetessä (Durbin 2023, 11).

6.1 Käsikirjoituksen ja joukkojen analysointi

Käsikirjoituksen analyysillä tarkoitetaan sen tutkimista ja ymmärtämistä, mikä on pukusuunnittelun kannalta tärkeää. Pukusuunnittelija lukee käsikirjoituksen useaan kertaan joka kerta keskittyen siinä eri näkökulmiin. Ensimmäisellä lukukerralla keskitytään juoneen ja tarinaan, johon on tutustuttava tarkasti ennen hahmoihin keskittymistä. Toisella lukukerralla pukusuunnittelija keskittyy käsikirjoituksen maailmaan, hahmoihin ja tapahtumiin. Lukiessa on hyvä tehdä muistiinpanoja kysymyksistä, joita herää. Seuraavilla lukukerroilla keskitytään juonen rakenteeseen ja pukuihin liittyviin tapahtumiin. (Durbin 2023, 84-90) Käsikirjoitus on suunnitelma, joka jakaa tarinan tapahtumat näytöksiin ja kohtauksiin. Pukusuunnittelijan tulee ymmärtää juonen käännekohtia hahmon kannalta – miten esimerkiksi epätoivon ajautuminen ilmenee hahmon puvusta? Käsikirjoitusta lukiessa tulee huomioida, minne ja mihin vuoden- ja vuorokaudenaikaan tarinan tapahtumat sijoittuvat ja millainen sää tarinan minäkin kohtauksen hetkellä on. Kun näyttelijät käyvät käsikirjoitusta läpi harjoituksissa, pukusuunnittelijan kuuluu katsoa näytelmää yleisön näkökulmasta. (Durbin 2023, 84-90.)

Pukusuunnittelijan on tärkeää eritellä käsikirjoituksesta tapahtumien järjestys, mitä ja kuinka monta hahmoa niissä esiintyy, kuka hahmoja esittää ja missä kohtaa kohtausta hahmot saapuvat lavalle. Toisinaan kaikki tämä ei ilmene käsikirjoituksesta, ja pukusuunnittelijan on tutkittava asiaa lisää. Pukusuunnittelija tekee käsikirjoituksesta kohtausluettelon, josta näkyy, mikä hahmo on milloinkin lavalla missäkin kohtauksessa ja kuka hahmoa esittää. Näin pukuvaihdot näkyvät myös kaaviossa ja siitä ilmenee, miten kauan näyttelijöillä on aikaa vaihtaa lavan takana seuraavan kohtauksen puvut. (Durbin 2023, 91-95.)

Oliver twistillä -käsikirjoituksen analyysi

Koska minulla ei ollut käsikirjoitusta suunnittelun alkuvaiheessa, sovellan analyysiä tekemällä analyysin Oliver Twistin aikaisemman version käsikirjoituksesta ja ohjaajan kanssa keskustelemistani musikaalin teemoista, tapahtumista, juonesta ja hahmoista. Joukkokohtauksia varten teen myös musikaalin eri joukoista analyysit. Sen avulla selvitän muun muassa hahmojen normeja, yhteiskunnallista asemaa, tyyliä, ja ulkonäöllisiä piirteitä (Heikkilä-Rastas 2009, 26).

Oliver twistillä -musikaali kertoo syntymässä orvoksi jäävästä lapsesta, joka asuu tarinan alussa lastenkodissa, jossa vallitsevat kova kuri ja huonot olot. Kilttiä Oliveria pidetään kurittomana lapsena, ja tästä syystä hänet yritetään myydä oppipojaksi nuohoojalle. Oliver ei hyväksy kohtaloaan vaan karkaa Lontooseen, jossa hän tutustuu alamaailmaan kuuluvaan rikollisjengiin, joka ottaa Oliverin suojiinsa käyttäen hyväksi tämän nuorta ikää ja viattomuutta. Kiltti Oliver ei sopeudu rikolliseen elämäntapaan, ja hänelle tarjoutuu mahdollisuus hyvään elämään paikallisen rikkaan rouvan luona, mutta rikollisjengi tekee kaikkensa pitääkseen Oliverin otteessaan. Musikaalissa seurataan Oliver Twistin kamppailua hyvän ja pahan välillä. Näytelmässä kyseenalaistetaan moraalialueita ja käsitellään sitä, miten paljon henkilöt yrittävät hyötyä pienestä Oliverista.

Nuorisomusikaali tuo alkuperäiseen Oliver Twistiin viitteitä nykyajasta ja pohdiikin tarinaa nuorison ja nykyhetkessä yleistyneen nuorison jengiytymisen ja väkivallan näkökulmasta. Nuorison keskuudessa vallitseva vallan- ja kunnianhimo ajavat nuoria rikollisiin ja väkivaltaisiin tekoihin. Rikollisjenginpomo pitää Oliveria otteessaan antamalla tälle mahdollisuuden tulla nähdyksi mutta omilla ehdoillaan. Musikaalissa liikutaan Lontoon kaduilla, jossa suurissa joukkokohtauksissa näkyy monen taustaisia hahmoja. Oliverin mukaan houkutellut jengi kohtaa myös toisen vaarallisemman jengin, ja kohtaamisen seuraukset ovat hirvittävät, kun yksi nuori menettää henkensä. Näytelmä sijoittuu alkuperäisen teoksen mukaisesti epookkiin, mutta siihen tuodaan viitteitä nykyajasta niin ilmiöihin kuin pukuihinkin. Musikaalin on tarkoitus herätellä ajatuksia nuorison keskuudessa vallitsevasta tilanteesta ja pohtia, mikä on ajanut nuoret tähän tilanteeseen.

Joukkojen analyysi

Faginin jengi on jengi, johon Oliver päätyy karattuaan Lontooseen. Jengin jäsenet ovat 10–17-vuotiaita nuoria, ja he muodostavat Lontoossa asuvan kapi-nallisen rosvoperheen. He ovat Lontoon alamaailman pahamaineinen rikollis-joukko, joka elättää itsensä ryöstämällä muilta ihmisiltä. Suurella osalla heistä ei ole vanhempia, ja he ovat paenneet kurjaa elämäntilannettaan tai ovat mu-kana halusta olla osa jotakin. Jengi tarjoaa joukkoon kuulumisen kokemuksen mutta vain noudattamalla sen sisäisiä normeja. Ollakseen osa sitä on ryöstel-tävä ja oltava valmis tekemään, mitä jengin vanhin ja pomo Fagin pyytää.

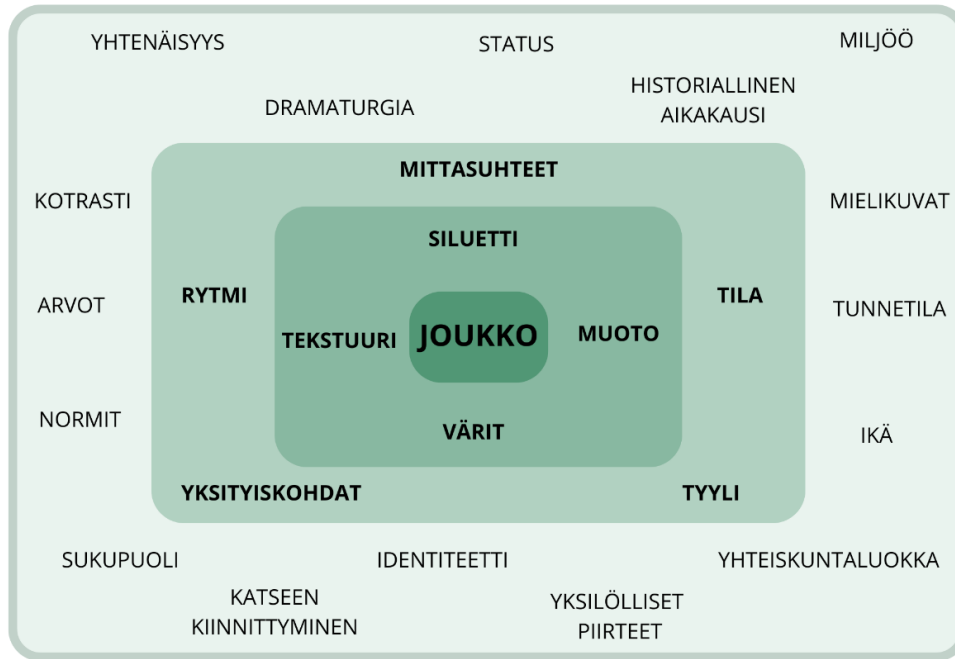
Jengin yleinen olemus on mielikuvissani hieman rähjäinen huomioiden, että he viettävä aikaa kaduilla, mutta heidän vaatteillaan on tärkeä yhteenkuulu-vuuden arvo. Vaatteet ovat heille myös statussymboli, joita hankkiakseen he eivät kaihda rikollisia keinoja. Mielikuvani jengistä on, että siinä on paljon pa-haa, jota siihen kuuluvat nuoret eivät edes käsitä. Se on myös esimerkki siitä, miten pitkälle nuoret ovat valmiita menemään kuuluakseen joukkoon ja tavoit-tellakseen korkeampaa statusta ja tiettyä arvomaailmaa. Vaikka kyseessä on yhtenäinen joukko, on sen sisällä tilaa yksilöllisille piirteille. Mielestäni ryöstely ja jengissä oleminen on nuorille kuin jännittävä ja hauska leikki ilman ymmär-rystä siitä, että lopulta seuraukset voivat olla jopa kohtalokkaat. Leikkisyys, nuoruus ja kapina voisivat ilmetä puvuista punk-tyylinä ja vaatteiden eripari-suus ja runsaus taas korostavat niiden hankkimista sieltä täältä varastele-malla.

Faginin jengi kohtaa musikaalissa **Vastapuolen jengin**. Faginin jengi menee alueelle, jonka he tietävät olevan toisen, todella vaarallisen jengin hallinnassa, eikä sinne kannattaisi mennä. Silti kunnian- ja vallanhalun nimissä Fagin mää-rää alaisensa alueelle, jossa he päätyvät vastakkain kyseisen joukon kanssa. Kohtauksessa ilmenee jengien välinen väkivalta, joka johtaa siihen, että yksi Faginin jengin 10-vuotias jäsen ammutaan kuoliaaksi. Kohtaus kuvastaa jengi-maailman raakaa ja hyvin synkkää puolta. Vastapuolen jengi edustaa mieles-täni jotain hyvin synkkää ja pahaa, ja sen jäsenet ovat todella syvällä väkival-lan maailmassa. Mielikuvani jengistä on nykyajan roadman-tyylin kaltainen: mustat vaatteet ja peitetyt kasvot ottaen vaikutteita 1800-luvun junarosvoista.

Lastenkodin lasten kohtaaminen aloittaa koko musikaalin. Sotilaallinen rumpumuusikki soi, ja lapsia marssii lavalle aina vain enemmän ja enemmän. Lastensaapumista valvoo tiukasti lastenkodin johtaja. Lapset asettuvat kiltisti riveihin odottamaan ruokaa. Nälkäiset ja alistuvat lapset yllyttävät Oliverin pyytämään lisää ruokaa, jota ei kuitenkaan tule, ja pyynnöstä seuraa rangaistus. Lastenkodin johtaja nöyryyttää ja juokuttaa lapsia armeijakurin omaisesti ulkona ja kertoo tiukkoja sääntöjä. Lasten olot ovat todella kurjat. Mieleeni tulee 1800-luvulla yleinen lapsityövoima, jonka osaksi lastenkodin lapset liitän. Pitkien työpäivien jälkeen lapset ovat likaisia ja vaatteet värjättyjä ja nuhjuisia. Ne ovat joko liian isoja tai liian pieniä, koska lapsille on jaettu vaatteet, joita on sattunut löytymään. Värimaailmaksi ohjaaja toivoi harmaata, joka on mielestäni kohtaukseen hyvin toimiva ja voimakkaasti kurjuutta kuvaava.

6.2 Joukkojen suunnittelu ja moodboardit

Tutkin joukkojen pukusuunnittelua kirjallisten lähteiden ja kuva-analyysin avulla. Tutkimukseni pohjana oli 1800-luvun puolivälin, nuorten pukeutumisen ja yhteiskuntaluokkien määritelmän tutkiminen. Tutkimus osoitti, että elementtien avulla voidaan luoda yhtenäinen joukko ja erottaa niiden avulla siitä yksilöitä (Tampereen kaupungin kirjasto 2024). Kuva-analyysin perusteella ilmeni, että lähes aina tarinan jokainen hahmo on yhdistettävissä johonkin joukkoon. Keräämäni tiedon pohjalta tein kaavion (kuva 10, s.54), jossa esittelen ne elementit, joita käytetään joukkojen luomisessa sekä ilmentämään niiden käyttöä ja suhdetta toisiinsa ja vaikutusta joukon tarinan kerrontaan. Joukkojen suunnittelun kirjallisesta tutkimuksesta ilmeni, että tärkeät elementit niiden suunnittelussa ovat **siluetti, muoto, tila, tekstuuri ja väri** (Durbin 2023). Kuva-analyysissä kerätyn tiedon pohjalta, tärkeitä elementtejä ovat myös **mitasuhteet, rytmi, yksityiskohdat ja tyyli**. Kaikkia elementtejä ei välttämättä käytetä jokaisessa joukon puvussa. Niiden avulla luodaan joko joukosta yhtenäinen tai eroja sen sisälle tai vastakkainasettelua tai yhteyttä toisen joukon kanssa.

Kuva 10. Joukkojen pukusuunnittelun elementit.

Kaavion keskellä on pukusuunnittelun kohde eli joukko, ja sen ympärillä olevassa kehässä ovat elementit, jotka ovat tutkimuksen perusteella keskeisimmät ja tärkeimmät ja muodottavat puvun pohjan. Toisen kehän elementit täydentävät keskeisiä elementtejä. Uloimmassa kehässä on käsitteitä, joita elementtien avulla voidaan ilmaista. Kaikki elementit ja käsitteet ovat myös yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi puvun tekstuuri voi ilmentää yhteiskuntaluokkaa ja sen tyyli joukon sisäisiä normeja, jotka kertovat joukon arvoista ja ikäluokasta.

Siluettiin ja muotoon katse kiinnittyy ensimmäisenä. Näytelmän tarina sijoittuu yleensä johonkin aikakauteen, ja siluetti määrittää sen. Muodon avulla muokataan esiintyjän vartaloa, luodaan vaikutteita ja mielikuvia hahmosta. Sen avulla voi esimerkiksi ilmentää sukupuolta tai voimaa. (Durbin 2023.) Kuva-analyysi ilmensi, miten jokaisella puvulla on aina joku muoto. Se on tehokas keino erottaa joukot toistaan myös kaukaa katsottuna. (Durbin 2023). **Värit** luovat pukuun tehosteita ja voivat ilmentää tunnetiloja. Niiden vastakkainasettelulla voidaan kuvata joukkojen välisiä suhteita ja luoda kontrastia joukkojen välille sekä ilmentää esimerkiksi yhteiskuntaluokkaa; 1800-luvulla värit esimerkiksi erottivat ylemmän luokan alemmasta. (Coloria 2021; Durbin 2023.) Kuva-analyysin perusteella värit ovat myös tehokas keino tilan ja rytmin luomiseen. **Tekstuuri** luo puvulle pinnan, syvyyden ja heijastukset. (Durbin

2023). Puvun pinta voi kertoa esimerkiksi hahmon köyhyydestä tai dramaturgiasta: mistä hahmo on tulossa koska vaatteet ovat likaisia ja rikki? 1800-luvulla puvun koristelut ja kuosit kuvasivat ylempää yhteiskuntaluokkaa (Kopisto 1991, 70–72; Leventon 2008, 180).

Tila on osa tarinankerrontaa, ja se avulla haetaan katseelle kiintopistettä (Durbin 2023). Kuva-analyysissä Oliver erottui harmailla vaateilla muusta joukosta, jolloin vaateiden luoman tilan avulla katse kohdistui Oliveriin. Kuva-analyysin ja opinnäytetyön muiden tutkimusaiheiden perusteella **tyyli** kertoo ryhmäsisäisiä normeista. Sosiaaliset normit heijastuvat pukeutumisesta (Durbin 2023). Esimerkiksi nuorten pukeutumista nousi esille roadman-kulttuuri, jolla on vahva yhtenäinen ja tunnistettava, ryhmän normeja kuvaava tyyli. **Yksityiskohtien** merkitys ilmeni kuva-analyysissä. Ne voivat olla asusteita tai koristeita, jotka kuitenkin täydentävät pukuja ja luovat merkityksiä. Taru sormusten herrasta -näytelmän tummien ja synkkien hahmojen päässä oli kruunut, jotka kertoivat joukon statuksesta. Veljeni Leijonamieli -näytelmän sijoittumista keskiaikaa oli rikottu päähenkilön asusteiden avulla.

Rytmi muodostuu toistuvista samoista elementeistä. Se tekee joukosta ryhmän, josta yksilöt eivät korostu. Rytmi on myös vahva keino tilan luomiseen. **Mittasuhteet** olivat kuva-analyysin perusteella keino luoda joukon sisälle eroja ja yksilöllisiä piirteitä. Veljeni Leijonamieli näytelmässä joukon pukuja yhdisti sama muotokieli ja värit, mutta mittasuhteilla sen sisälle luotiin eroja ja mielenkiintoa. School of Rockissa aikuisia ja lapsia yhdisti sama yhtenäinen sivistynyt tyyli, mutta mittasuhteet erottivat lapset aikuisista ja tekivät heistä omina ryminään yhtenäiset. Rikkaat ja köyhät voidaan erottaa toisistaan puvun istuvuudella. Rikkailla puvut voivat olla hyvin istuvat, kun taas köyhemmillä puvut voivat olla liian isoja tai pieniä. (Durbin 2024.)

Joukkojen pukusuunnittelu ja moodboardit

Esittelen tässä luvussa musikaalin tunnelmasta ja visuaalisesta ilmeestä tekemäni moodboardin sekä kolmen joukon pukusuunnittelun moodboardien avulla. Joukot ovat Faginin jengi, vastapuolen jengi ja lastenkoti. Luon jokaisesta joukosta kolme moodboardia, joissa käsittelen pukusuunnittelun eri osi-

oita pohjaten opinnäytetyössä käsiteltyihin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin. Lisäksi ilmennän kahden pääroolin (Oliver ja Fagin) pukujen suhdetta joukkoihin.

Musikaalin moodboardin (kuva 11) avulla tuon Oliver twistillä -musikaalista esille ajatuksiani, tunnelmaa ja teemoja, joita musikaalista heräsi. Suunnitellessani joukkoja palaan Gilletten mallin mukaisesti tähän moodboardiin, jotta suunnitelmani pysyvät yhtenäisinä ja suunnitelulla on selkeä pohja.

Kuva 11. Oliver twistillä -musikaalin moodboard.

Moodboard ilmentää musikaalin teemoja, alempiluokkaisten lasten oloja ja nuorten jengiytymisen todellisuutta. Jengiytyminen aiheuttaa kaaosta ja kauhua, jolta aikuiset sulkevat paheksuen silmänsä, kantamatta siitä vastuuta. Vaikka kyseessä ovat nuoret ihmiset, ovat he kaikki silti lapsia. Suurin osa tarinan nuorista elää epävarmuudessa, nälässä ja köyhyydessä, jonka pohjalta nuorten jengiytyminenkin saa alkunsa. Moodboardissa on nykypäivän nuorten rikollisuuteen liittyviä uutisten tekstejä, ilmentämässä ilmiön ajankohtaisuutta ja huolta. Tarina sijoittuu 1800-luvun Lontoon katujen miljööseen, jossa korostuvat ylemmän ja alemman luokan erot. Hillityn väristen, rauhallisten kaupun-

gin katujen päälle liimautuu graffitien muodossa nuorten alamaailma ja rikollisuus. Epookki ja nykyaika sulautuvat toisiinsa niin, että katsoja ei heti tajua niiden ristiriitaa.

Faginin jengi

Faginin jengin visuaaliseen ilmeeseen tuli saada vaikutteita nykyajasta, mutta kuitenkin sulautua epookkiin. Tutkimuksesta ilmeni, että nuoret muodostavat pukeutumisellaan jo valmiiksi tyyllisesti erilaisia joukkoja, ja vaatteet mahdollistavat nuorten kuulumisen tiettyyn ryhmään. Jengille suunniteltiin oma tunnistettava, muista joukoista erottuva tyyli, koska katujengille on tyypillistä saman identiteetin jakaminen (Aarnipuro 2024). Jengillä on myös iso rooli musiikallissa ja sen tulee olla selkeästi erottuva. Moodboardin (kuva 12) avulla tuon esille jengiin liittyviä mielikuvia, normeja ja tyyliä.

Kuva 12. Faginin jengin moodboard, tyyli ja mielikuvat.

Musikaali sijoittuu Lontooseen ja korostan tätä miljööä puvuissa, koska 1800-luvulla englantilaiset tyylit olivat muodissa. (Leventon 2008, 182). Sosiaaliluokka määrittää eri ryhmien sisäiset normit, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa. (Malkavaara 2023 b). Jengi edustaa köyhää, kaduilla elävää, rikollista alamaailmaa. Pukujen keinoin korostetaan jengin normeja, joita ovat vallan halu, järjestäytynyt rikollisuus, kapina, irrallisuus yhteiskunnan säännöistä, kunnian ja yhteenkuulumisen tarve, mutta myös nuoruuden huolettomuus. Pukujen punk-

tyyli edustaa sekä Lontoota että jengin sisäisiä aatteita. Jengin pukujen suunnittelussa hyödynnetään kahta muotivirtausta. Ensimmäinen näistä on pystysuora virtaus, jossa alemmat luokat kopioivat ylemmän luokan pukeutumista (Mackinney-Valentin 2017, 8–9). Musikaalissa jengi varastelee ylemmältä luokalta vaatteita. Tällä korostetaan nykypäivän ilmiötä, jossa nuoret ryöstävät merkkivaatteita toisten nuorten päältä. (Jompero-Lahokoski 2020.) Ylöspäin kulkeva virtaus taas tarkoittaa ylemmän luokan ottamia vaikutteita alemman luokan pukeutumisesta. Nykypäivänä farkut ovat nuorten suosiossa. Ne ovat aikoinaan nousseet alemman luokan käytöstä ylemmälle luokalle. Farkkujen myötä muotiin nousi vaikutteita nuorten alatyyleistä, kuten punk-tyyli. (Mackinney-Valentin 2017, 9–12.)

Havainnoinnista nousi ajatus jengin punk-tyylille sen erottuvuuden vuoksi. Punk on Lontoosta lähtöisin oleva muotivirtaus, joka kapinoi porvaristoa ja valtavirtaa vastaan ja yhdisti eri taustaiset nuoret. Tyyliä yhdistellään vaatteita piittaamatta niiden alkuperäisestä, ja vaatteet kerätään löydetyistä materiaaleista. (Massa 2016.) Puku kertoo joukon dramaturgiasta luoden sille taustan (Durbin 2023, 6, 110), ja punk-tyyli on toimiva pukujen dramaturgian kannalta, koska jengi hankkii vaatteensa varastamalla ne muiden ihmisten päältä. Punk edustaa kapinaa, sääntöjen rikkomista ja oikeutta olla oma itsensä. Tyylin avulla pukuihin tuodaan nuoruuden huolettomuutta.

Pukujen eri elementtien avulla luodaan yhtenäinen joukko (Tampereen kaupungin kirjasto 2024) Toisessa moodboardissa (kuva 13, s.59) esittelen joukon puvuissa käyttämäni kolme elementtiä: väri, tekstuuri ja yksityiskohtat ja mitä niiden avulla halutaan ilmaista.

Kuva 13. Fagin jengin pukujen elementit -moodboard.

Pukujen pääväri on punainen. Se on varoittava, erottuva, ja sopii punk-tyyliin, ja sinisen farkun kanssa se muodostaa Ison-Britannian lipun värit. Värit eivät ole nykypäivänä nuorten suosiossa, mutta 1800-luvulla värit, kuten viininpunainen, edustivat ylempää luokkaa (Bradfield 1968, 81; Coloria 2021). Värien avulla luodaan kontrasti musikaalin alempiluokkaisten taustahahmojen maanläheisiin sävyihin ja korostetaan jengin ylemmän aseman tavoittelua. 1800-luvulla ylempiluokkaiset käyttivät kuoseja, kuten ruutua (Leventon 2008, 180). Ruutu ja puuvilla yhdistävät 1800-luvun ja nykypäivän, ja tuovat punk-tyylille ominaisia vaikutteita. Farkku tuo vaatteisiin myös nykyaikaista nuorten tyyliä.

Kuva-analyysi osoitti yksityiskohtien tärkeyden, ja punk-tyylille ominaista on materiaalien ja asusteiden, kuten ketjujen, pinssien ja hakaneulojen, runsas kerroksellisuus. Idea värillisistä tennareista ja vaatteiden maalipinnan roiskeista nousi nuorten havainnoista. Roiskittu maalipinta edustaa graffiteja, jotka liitän vahvasti katukulttuuriin. Nuoret havittelevat nykypäivänä merkkipaatteita, ja ne esittävät suurta roolia jengiytymisessä. (Kosonen 2020). Merkkien tuominen Fagin jengin pukuihin on oleellista, ja ne ilmenevät vaatteisiin kiinnitettävillä kangasmerkeillä, jotka mielestäni jatkavat myös punktyyliä. Organisoidun jengin merkki on jengitunnukset (Paastela 2022), ja tarinassa jengiläiset ryöstävä ylemmältä luokalta huiveja, ja jengin pukuihin eri kohtiin sidotut punaiset huivit toimivat tunnuksena.

Kuva-analyysistä ilmeni, miten pukujen elementtien avulla ilmennetään mielikuvia joukoista ja miten niiden erot luovat pukuihin yksilöllisyyttä ja mielenkiintoa. Elementit jaetaan pukujen kesken niin, että jokainen puku on erilainen ja tuo lisää joukon dynamiikkaan kuitenkin erottumatta liikaa (Durbin 102-105). Esittelen kolmannessa moodboardissa (kuva 14) pukujen muodon, siluetin ja pukuja yhdistävät ja yksilöllistävät tekijät.

Kuva 14. Faginin jengi -puvut.

Havainnointi osoitti, nuorten suosivan väljästi istuvia vaatteita, ja sillä tuodaan jengin pukuihin nykyaikaa ja yhteneväisyyttä pukujen välille. Tyttöjen pukujen siluetti mukailee 1800-lukua, vyötärölinjalla, helman runsaudella ja suurilla hihoilla. 1800-luvulla naisten ja miesten roolit jaettiin tarkasti (Assmuth, Tapaninen 2004). Nykypäivänä nuorten pukeutumien on hyvin androgyyniä, ja rikon 1800-luvun ajankuvaa sekoittamalla sukupuolirooleja. Nykyaikaa tuodaan pukuihin muodon lisäksi vaatekappaleilla ja asusteilla, kuten tennareilla, skeittilaudalla, college- ja t-paidoilla, kangasmerkeillä. 1800-lukua vaatteisiin tuovat siluetit, hatut, liivit, takit ja kauluspaidat ja materiaalit, kuten puuvilla ja pellava. Pukuja yhtenäistäviä tekijöitä ovat tyyli, punainen väri, värimaailma, kangasmerkit, roiskittu maalipinta, kuvasta puuttuvat jengimerkit eli huivit. Eroja joukon pukuihin tuodaan mittasuhteilla, ja tietyillä erilaisilla toistuvilla materiaaleilla ja asusteilla.

Vastapuolen jengi eli ”roadman” jengi

Faginin jengi kohtaa musikaalissa toisen jengin, ja kohtaaminen johtaa jengien väliseen väkivaltaan. Kohtaus on ehkä koko musikaalin järkyttävin ja surullisin

osio, jossa jengiytymisen todellisuus ilmenee, kun Faginin jengin 10-vuotias jäsen saa surmansa ammuskelussa. Vastapuolen jengi edustaa vaarallista joukkoa ja kohtauksesta ja jengistä on tarkoitus tehdä synkkä ja uhkaava. Moodboardissa (kuva 15) avaan jengin tyyliä ja mielikuvia.

Kuva 15. Roadman-jengi, tyyli ja mielikuvat mooboard.

Liitän toisen jengin ja sen puvut roadman-kulttuuriin, koska se liitetään vahvasi jengiytymiseen ja kulttuurin normeihin kuuluu uhan ilmapiiri ja rikollisuuden ihannointi (Haavisto 2024; Paastela 2022). Lisäksi roadman on ajankotainen nuorison tunnistama tyyli, joka on myös lähtöisin Englannista (Nieminen 2024). Koska roadman-tyylille on tummien vaatteiden lisäksi ominaista peittää kasvat, tulee jengistä mieleen myös 1800-luvun junarosvat. Roadman-jengi kantaa mukanaan aseita ja on osa suurempaa järjestäytyntä rikollisuutta.

Toisessa roadman-joukkoa käsittelevässä moodboardissa (kuva 16 s.62) ilmennän puvuissa käyttämiäni elementtejä. Värit tukevat sen synkkää vaikutelmaa ja uhkaavaa ja roadman-tyyliä. Pukujen tekstuuriin tuodaan samankaltaisia piirteitä kuin Faginin jengin pukuihin, sillä molemmat jengit edustavat alamaailmaa, vaikka niiden välillä on vastakkainasettelua, on alamaailmassa myös omat norminsa ja tämän on tarkoitus heijastua puvuista. Mitä suuremmat erot eri joukkojen pukujen välillä on, sitä vähemmän heillä on yhteyttä toisiinsa, ja erojen avulla voidaan korostaa ryhmien välisiä jännitteitä. (Durbin 2023, 104, 105.)

Kuva 16. Roadman jengi, elementit.

Roadman-jengin pääväri on musta. 1800-luvulla musta oli myös muodikas väri (Coloria 2021) ja jengi edustaa rikollisin keinoin ylempiluokkaisuutta tavoittelevaa liigaa. Jotta puvut eivät häviäsi mustalle lavalle, on niiden pintaan tarkoitusta tuoda erilaista tekstuuria. Tummiin farkkujen pinta on rikkinäistä ja roadman-tyylille tyypillistä kiiltävää toppatakkipintaa tuodaan vaatteisiin. Veljeni leijonamieli -näytelmästä tehdyssä kuva-analyysissä ilmennettiin hyvän ja pahan vastakkainasettelua värien keinoin. Myös Faginin jengin ja roadman-jengin välille luodaan vastakkain asettua väreillä. Niiden välille haetaan myös yhdistäviä tekijöitä, jotka ovat, tässä musikaalissa alamaailmaan liitetty, punkhenkinen tyyli, graffitipinta eli valkoiset roiskeet vaatteiden pinnassa, sekä farkku ja ruutukuosi.

Kolmannessa moodbordissa (kuva 17 s.63) esitän miten elementit asettuvat pukuihin ja millaisia asusteita ja yksityiskohtia niihin on tuotu ja mitä niillä halutaan ilmaista. Pukuja voidaan verrata myös Faginin jengin pukuihin, jolloin niitä erottavat ja yhdistävä tekijät ilmenevät konkreettisesti.

Kuva 17. Roadman-jengi-puvut.

Jengistä yhtenäisen tekee värimaailma, pinta ja yksityiskohdat, tyyli, aikakausi ja pukujen tunnelma. Eroja luodaan mittasuhteiden ja erilaisten tekstuurien keinoin. Pukuihin on tuotu pitkillä takeilla, silinterihatuilla, liiveillä, kasvojen eteen sidotuilla huiveilla ja silueteilla vaikutteita 1800-luvun junarosvoista ja 1830-luvun pukeutumisesta. Roadman-pukeutumiseen kuuluu myös kasvojen peittäminen huivilla, mikä tuo pukuihin uhkaavaa vaikutelmaan, mutta tyylistä on otettu pukuihin vaikutteita mustan värin lisäksi toppatakkien pinnan tekstuurista ja hupuista. Roadman-jengin pukuihin tuotiin tarkoituksellisesti samankaltaisuutta Faginin jengin kanssa, sillä se edustaa myös alamaailmaa, mutta vaarallisempaa ja synkempää versiota siitä. Yhteyttä tuodaan punktyyliin vaikutteilla, kuten ketjuilla ja pinnan roiskeilla, sekä tekstuurilla ja asusteilla. Eroja ja vastakkainasettelua värin lisäksi tuodaan pitkien takkien luomilla mittasuhteilla, sekä niiden ja päähineiden luomalla 1830-luvun ylempiluokkaisella vaikutelmalla, koska roadman-jengi edustaa alamaailman yläluokkaa. Ohjaaja myös toivoi, että kohtaukseen tuotaisiin jengeille mahdollisesti luotiliivejä.

Lastenkodin lapset

Lastenkotikohtaus avaa musikaalin. Ohjaaja halusi kohtauksesta suuren ja vaikuttavan, jossa lapset täyttävät tilan. Pukujen avulla siihen luodaan lapsijoukosta suuri massa ja tila, joka ilmentää lastenkodin miljöötä ja normeja. Siellä lapset elävät kurjissa ja kurinalaisissa oloissa. Lastenkoti edustaa Olive-
rin lähtötilannetta, josta hän päätyy jengin maailmaan. Näiden kahden miljöön

välille luodaan pukujen avulla vahva kontrasti. Moodboardissa (kuva 18) ilmennän mielikuvia lastenkodista.

Kuva 18. Lastenkoti -mielikuvat -moodboard.

Pukujen ideana on liittää lapset 1800-luvulla yleiseen lapsityövoimaan, jossa vallitsevat rankat ja vaaralliset olosuhteet (Durtham university 2023).

Moodboardista ilmenee lastenkodin huonot, synkät ja likaiset olot. Lapset ovat orpoja, ruokaa on tarjolla niukasti, ja terveydenhoito on olematonta. He edustavat alinta mahdollista yhteiskuntaluokkaa, jossa toivoa tulevastakaan ei ole.

Toisessa moodboardissa (kuva 19 s.65) esittelen lastenkodin lasten puvuissa käyttämäni elementit: värin ja tekstuurin. Joukkojen kuva-analyysistä sain ajatuksen yhdistää lastenkodin lapset harmaalla värimaailmalla. Joukkojen kuva-analyysissä Oliver! -musikaalista sain ajatuksen käyttää pukuja yhdistävänä elementtinä harmaata väriä. Vaatteiden tekstuuri on monipuolista, sillä lapsilla on päällään juuri niitä vaatteita, jotka sattuvat olemaan tarjolla, eikä uusia ole saatavilla. Vaatteiden kulunut ja rikkiäinen pinta viestii köyhyydestä (Pääkkönen 2017).

Kuva 19. Lastenkodin pukujen elementit.

Lastenkodin värimaailma on harmaa, ja siihen tuodaan vaihtelua erilaisten materiaalien, pintojen ja sävyjen avulla. Värimaailmalla voidaan kuvata tunnetiloja (Durbin 2023), ja harmaa väri kuvastavat lastenkodin ilottomia ja synkkiä oloja. Kirkkaat värit edustavat musikaalissa ja 1800-luvulla ylempää luokkaa ja vaurasta elämää, johon lastenkodin lapsilla ei ole mahdollisuutta. Joukkojen kuva-analyysistä ilmeni, miten värit voivat luoda kontrastin kahden miljöön välille. Harmaa sävy luo vastakkaisuuden jengin punaisen värin kanssa.

Materiaaleissa sekoitetaan nykypäivää ja 1800-lukua. Harmaalla ruutukuosilla muodostetaan yhteyttä muun puvustuksen kanssa. College, farkku ja flanelli edustavat nykypäivää ja puuvilla, pellava ja kudottu villapinta 1800-lukua. Pukujen pinnat patinoidaan kuluneiksi, rikkiäisiksi ja likaisiksi, jotta lapsityön ja lastenkodin vaatimattomat ja huonot olot ja lapsityövoiman vaaralliset piirteet korostuvat. Pinnan tekstuuri ja väri kertovat lasten dramaturgiasta. Likaiset vaatteet kuvaavat heidän jokapäiväistä työmääräänsä ja kurjia olojaan. Lapsilla ei ole kenkiä, ja myös ihon pinta on likainen. Dramaturgiaa ja oloja ilmentää lastenkodin työntekijöiden piittaamattomuus lasten ulkoista olemusta kohtaan. Harmaa väri edustaa toivottomuutta.

Pukujen luoman tilan avulla muodostetaan katseen kiintopiste (Durbin 2023). Lastenkotihaastuksessa haetaan suuren tilan vaikutelmaa, jossa kiintopiste on lastenkodin johtajassa ja kahdessa keittäjässä. Harmaa väri muodostaa lapsista yhtenäisen massan ja luo rytmin lasten välille. Kuva-analyysi osoitti, että

hyvin yhtenäinen puvustus luo joukosta tiiviin ryhmän, jonka sisällä korostuvat normit, jossa yksilöiden erottumisella ei ole varaa. Erilaisten mittasuhteiden ja asusteiden keinoin on tarkoitus tuoda lapsille yksilölliset puvut. Kolmannessa moodboardissa (kuva 20) ilmennän pukujen muotoa, siluettia sekä yhdistäviä ja yksilöllistäviä tekijöitä.

Kuva 20. Lastenkoti-puvut

Liian suurten ja roikkuvien pukujen laatikkomainen olemus luo mielikuvan lapsista. Vaatteet ovat joko liian isoja tai pieniä. Materiaali yhdistää nykyaikaa ja epookkia. Siluettilla luodaan yhteys 1800-lukuun, samoin kuin tietyillä vaatteilla ja asusteilla, kuten kauluspaidoilla, hatuilla, henkselit ja puuvillamekoilla. T-paidat, hupparit ja colleeget sekä pipot tuovat pukuihin nykyaikaa. Farkkupinta ja haalarit kuvaavat työläisiä. Kuten kuva-analyysistäkin ilmeni, vaatteiden mittasuhteilla voidaan luoda mielenkiintoa ja eroja pukujen välille. Mittasuhteet, materiaalit, vaatekappaleet ja asusteet tuovat pukujen välille eroja hahmojen välille yksilöllisyyttä. Väri, kauhtunut pinta, tyyli ja pukujen tunnelma ovat taas pukuja yhdistäviä tekijöitä ja kertovat köyhyydestä.

Oliver ja Fagin

Opinnäytetyössä tutkin myös, miten pääroolin esittäjän puvusta saadaan yhdistettyä joukkoon, mutta myös erottumaan siitä. Kuva-analyysi osoitti, että yleensä jokainen hahmo on osa jotain joukkoa. Pääroolit erotetaan pukujen avulla muusta joukosta tunnistettavasti ja heidän rooliansa korostetaan (Tampereen kaupungin kirjasto 2024). Puvut liittävätkin yksilön osaksi joukkoa, jonka sisäiset normit heijastuvat myös päärooli puvusta. (Durbin 2023, 104, 105.) Pääroolien ja joukon yhdistämiseen ja erottamiseen käytetään tutkimuksen

pojalta ilmenneitä elementtejä, joista puvut muodostuvat. Käsittelen tässä luvussa Oliverin ja Faginin pukuja (kuva 21), koska hahmot ovat musikaalissa päärooleissa ja osa opinnäytetyössäni käsittelemiä (Faginin jengi ja lastenkoti) joukkoja.

Kuva 21. Oliver ja Fagin -puvut

Oliver on musikaalin alussa osa lastenkodin lasten joukkoa, joiden puvuissa valitsee harmaa värimaailma. Joukkojen kuva-analyysissä Oliver! -musikaalissa lastenkodin lasten puvut olivat täysin yhtenäisiä, myös Oliverin puku. Oliver twistillä- musikaalissa hahmo liitetään lastenkodin maailmaan värimaailmalla ja rikkinäisellä ja likaisella vaatteiden pinnalla, mutta erotetaan joukosta ruskean liivin avulla. Näytelmässä Oliveria esittää neljä ei näyttelijää, joten Oliverin puvulle oli saatava selkeä pohja, jossa on näyttelijöiden kesken lavalla vaihdettava osa, tässä kohtaa liivi. Oliver! -musikaalin kuva-analyysissä myös ilmeni, miten tehokkaasti Oliver erottui harmaalla värillä Lontoon hahmoista ja jengistä. Mitä selkeämmin hahmon puku erottuu joukosta, sitä helpommin hänet luetaan ulkopuolikesi (Durbin 2023, 104). Kun Oliver otetaan mukaan jengiin, hänelle annetaan musikaalissa takki (kuva 21, vasen reuna). Takki on harmaa ja tukee Oliverin värimaailmaa, mutta yhdistää Oliverin osaksi jengiä, sen tyyliä ja normeja.

Fagin on jengin vanhin ja johtaja. Puvun tyyli, värit ja tekstuuri liittävät Faginin osaksi jengiä. Hahmolla on jengissä korkea auktoriteetti ja asema, jota puvussa korostetaan. Koko jengin yhdistävä väri on punainen, joka näkyy myös jengin huiveissa. Faginin punainen takki erottuu joukosta vahvasti ja korostaa sitä, että hän on koko jengin pää. Hän on myös ainut jengistä, jolla pitkä takki ja silinteri. Lisäksi hänen vaatteissaan on enemmän yksityiskohtia ja kangasmerkkejä. Nämä kuvastavat sitä, että hän on vanhempi ja ylemmässä asemassa ja kaikista hienoimmat ja arvokkaimmat varastetut vaatteet tuodaan hänelle. Oliverin ja Faginin hahmojen välinen kontrasti näkyy pukujen heijastaman aseman, luokan, normien ja iän kautta.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten suunnitellaan yhtenäisiä joukkoja pukusuunnittelun keinoin, miten status ilmenee pukeutumisessa 1800-luvun puolivälissä ja tänä päivänä, sekä miten nuoret pukeutuvat nykyaikana. Tutkimusmenetelminä käytin J. Michael Gilletten suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia, kuva-analyysiä, havainnointia ja moodboard-tekniikkaa.

Joukkojen pukusuunnittelusta on hyvin vähän tietoa ja tutkimuksia, joten tutkimuksen luotettavuus on hankala arvioida. Tiedonkeruun pohjana käytin pukusuunnittelua käsittelevää kirjallisuutta ja verkkolähteitä sekä videomateriaalia pukusuunnittelijoiden haastatteluista. Pidän käyttämiäni lähteitä luotettavina. Joukkojen kuva-analyysissä käytin neljän suuren ammattiteatterin eri tuotantojen kuvia, jotka löytyivät teattereiden omilta sivuilta. Koska käytin useampaa teosta esimerkkinä, pohjasin kuva-analyysin ammattikirjallisuudesta kerättyyn tietoon ja koska kyseessä ovat menestyneet suuret teatterit, on niissä myös ammattilaiset pukusuunnittelijat, joten pidän kuvia luotettava analyysin lähteenä. Kuva-analyysi täydensi kirjallista tutkimusta. Toki on huomioitava, että kuva-analyysin tulos perustui kirjallisten lähteiden lisäksi omaan tulkintaani.

Yhteiskuntaluokkia tutkin verkkoartikkelien kautta ja hyödynsin tuoreita eri tutkijoiden ja sosiologien kirjoituksia, verkkojulkaisuja ja kirjallisuutta. Tein 1800-luvun puolivälistä historiallista tutkimusta pukuhistorian kirjallisuuden avulla ja pukuja analysoin kuva-analyysin sekä moodboard-työskentelyn keinoin. Li-

säksi käytin kuvalähteenä kuvia 1800-luvun puvuista The Metropolitan Museum of Art –verkkosivuilta, ja pidän sitä luotettavana lähteenä. Yleiskuvaa 1800-luvusta tutkin verkkoartikkelien avulla. Pidän kirjallisuutta luotettavana lähteenä, mutta verkkoartikkeleihin suhtaudun varauksella.

Nuorten pukeutumista on tutkittu aikaisemminkin, mutta en löytänyt tutkimusta, jonka lähtökohtana olisi vaatetusala. Sosiaalialan ja sosiologian näkökulmasta on kirjoitettu kandiditutkimuksia. Niitä ei voi pitää luotettavina lähteinä, mutta ne auttoivat tulkitsemaan tutkimustulosten yhteneväisyyksiä. Nuorten pukeutumisen ja ilmiöiden tutkimiseen käytin mahdollisimman tuoreita nettiaartikkeleja ja havainnointia, jonka purkamiseen hyödynsin moodboardia. Verkkoartikkelit antoivat hyvää pohjatietoa nuoria koskevista ilmiöistä ja nuorten pukeutumista, mutta suhtaudun silti niihin varauksella ja uskon tekemäni havainnoin antaneen realistisemmän kuvan nuorten pukeutumista. On kuitenkin huomioitava, että havainnoimani nuoret ovat samalta paikkakunnalta ja samankaltaisten harrastusten parissa, joten hajonta voisi olla merkittävämpää, mikäli tutkimusta tehtäisiin laajemmalle kohderyhmälle.

Tutkimukseni eteni systemaattisesti, ja sen rajaus on onnistunut, sillä käsittelemäni teemat olivat pukusuunnittelun kannalta oleellisia ja tutkimusmenetelmät veivät sitä eteenpäin. Tutkimusta statuksen ilmenemisestä nykyajan pukeutumisessa voisi jatkaa, sillä se toisi lisää tietoa nykypäivän pukeutumisesta ja yhteiskuntaluokkien normeista. Nuorten pukeutuminen on alati muuttuvaa ja sen tutkimusta voisi viedä pidemmälle.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Sain toimeksiannon toteuttaa pukusuunnittelun Yli rajojen -tuotannon Oliver twistillä -musikaaliin. Musikaalin suunnittelu eteni prosessintyöskentelynä, ja käsikirjoituksen pohjana oli alkuperäinen Oliver Twist -teos. Musikaali sijoittui 1800-luvulle, mutta siihen tuotiin vaikutteita nykyajasta ja nuorten ajatuksia jengiytymisen ja väkivallan ilmiöstä. Ohjaajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta ilmeni, että musikaalissa tulee olemaan useita joukkokohtauksia, joissa korostuvat eri yhteiskuntaluokat. Näiden teemojen pohjalta kiteytyi opinäytetyön päätutkimuskysymys, miten luoda erilaisia joukkoja pukusuunnittelun keinoin, ja alakysymykset, miten puvut ovat ilmentäneet sosiaaliluokkaa

1800-luvun puolivälissä ja miten status ilmenee nykypäivänä pukeutumisessa sekä miten nuoret pukeutuvat nykyaikana.

Joukkojen pukusuunnittelusta tekemäni kirjallinen tutkimus ja kuva-analyysi osoitti, että joukkojen suunnittelussa puvuissa käytetään toistuvia eri elementtejä, joiden avulla joukkojen välille luodaan yhtenäisyyksiä ja vastakkain astelua. Niiden keinoin voidaan korostaa hahmojen ja pääroolien erottuvuutta ja yksilöllisiä piirteitä. Keskeisimmät elementit ovat siluetti, muoto, tekstuuri ja värit, joita täydentävät pukujen mittasuhteet, rytmi, yksityiskohtat ja tyyli. Pukujen elementtien avulla ilmaistaan tarinankerronnan kannalta oleellisia asioita ja mielikuvia joukosta, kuten tarinan aikakausi, normit, status, yhteiskuntaluokka tai ikä. Elementit edistävät myös joukon dramaturgiaa. Lisäksi tutkimus osoitti, että joukot ovat pukusuunnittelun kannalta myös siksi tärkeässä roolissa, että lähes aina jokainen teoksen hahmo on osa jotain joukkoa. Toteutin tätä omassa pukusuunnittelussani käyttämällä puvuissa elementtejä, jotka tukivat kunkin joukon taustatarinaa ja dramaturgiaa. Elementtien kuten värien, tyylin ja tekstuurin avulla luotiin joukkojen välille yhtenäisiä ja erottavia tekojoutia. Esimerkiksi kahta jengiä yhdisti tekstuuri ja tyyli, mutta vahvaa kontrastia luotiin väreillä. Joukkojen sisällä tuotiin hahmoille yksilöllisiä piirteitä, hyödyntämällä esimerkiksi mittasuhteita. Pääroolit erotettiin joukosta selkeästi, mutta niin että yhteys joukkoon säilyi selkeänä. Esimerkiksi Faginin puvussa korostettiin joukkoa yhdistävää punaista väriä ja yksityiskohtia.

Tutkimalla 1800-luvun puolivälin ilmiöitä ja pukeutumista ymmärsin vuosilukua ja sen ajankuvan vaikutusta pukeutumiseen paremmin. 1800-luvulla yhteiskuntaluokka ja status ilmeni pukeutumisesta selkeästi, ja puvut erottivat luokat toisistaan. Nykypäivän yhteiskuntaluokista ja nuorten pukeutumisesta tekemässäni tutkimus osoitti, että nykypäivänä status ei ilmene pukeutumisesta yhtä selkeästi. Yhteiskuntaluokka vaikutti pukeutumiseen ja vaatteiden hankinnan mahdollisuuteen, ja sen myötä selkeimmät erot pukeutumisessa ilmenivät köyhempien ja rikkaimpien välillä.

Verkkolähteisiin pohjaavan tutkimukseni mukaan nuoret suosivat nykypäivänä merkkivaatteita; ne toimivan nuorten keskuudessa statussymboleina. Nuorten pukeutumisesta tekemäni havainnointi auttoi tarkastelemaan kriittisesti verkkolähteisiin viittaavaa tutkimusta. Havainnoin perusteella nuoret pukeutuivat

nykypäivänä väljiin, melko androgyyneihin vaatteisiin. Nuorten eniten suosimia materiaaleja vaatteissa olivat farkku ja college, ja niiden värimaailma oli hillitty.

Verkkoartikkelien ja aikaisempien tutkimusten pohjalta tehdyn tutkimuksen mukaan nuorille vaatemerkit olivat tärkeässä roolissa ja vaatteet keino kuulua joukkoon. Havainnoin pohjalta kuitenkin ilmeni, että nuorille vaatteiden yhtenäinen muoto, värimaailma ja materiaali olivat tärkeämpiä yhtenäisiä tekijöitä. Sen sijaan verkkolähteidenkin mukaisesti urheilumerkit ja merkkikengät olivat nuorten suosiossa. Havainnoinnissa ja verkkolähteissä ilmeni myös kolme erilaista nuorten suosimaan pukeutumisen alatyylä. Niitä olivat roadman-, skeitti- ja rockhenkinen alternative-tyyli. Havainnoimieni nuorten pukeutumisesta ilmeni vain rock-henkinen alternativen kaltainen tyyli, enkä voinut sen pohjalta todentaa jengiytymiseen liittyviä pukeutumisen ilmiöitä. Aikaisemmissa tutkimuksissa ja nettiartikkeleissa nousi esille nuorten tarve kuulua joukkoon vaatteiden avulla. Havainnoin perustella ilmeni, että yhtenevät tekijät olivat nuorten pukeutumisessa tärkeitä, vaikka he edustivatkin eri pukeutumistyyliä.

Opinnäytetyön tutkimus tuki pukusuunnittelua, ja tutkimusmenetelmät olivat toimivia ja veivät suunnittelua eteenpäin. Tutkimus osoitti, miten tärkeää pukusuunnittelun kannalta on ymmärtää teoksen taustalla olevia teemoja. Joukkojen pukusuunnittelusta tehty taulukko havainnoi hyödynnettäviä elementtejä ja niiden merkitystä. Tutkimustulos tulee näkymään produktiivisessa osiossa, jossa hyödynnän tutkimustuloksia joukkojen pukujen suunnittelussa ja valmistuksessa. Moodboardit avasivat visuaalisesti joukkojen pukusuunnittelussa käytettyjä elementtejä. Olen tyytyväinen pukusuunnittelun tuloksiin ja sain musikaalin ohjaajalta hyvää palautetta pukusuunnittelusta ja siitä, miten tarkasti olin pohtinut niiden luomia merkityksiä musikaalin teeman ja juonen kannalta.

9 POHDINTA

Lähes kaikissa suurissa näyttämötaiteen teoksissa nähdään joukkoja. Puvut yhdistävä eri hahmoja joukoiksi tai luovat jännitteitä niiden välille. Joukkojen avulla voidaan ohjata katsojan katseen kiintopiste päärooliin. Joukkojen puvut viestivä ryhmän sisäisiä normeja ja mielikuvia, tuoden tarinaan syvyyttä. Joukot toimivat tärkeänä osana tarinan kerronnassa esimerkiksi luomalla vaikutelman miljööstä, kun näyttämöltä puuttuu lavastus.

Pukusuunnittelusta on paljon kirjallisuutta ja tutkimuksia, mutta joukkojen luomisesta pukusuunnittelun keinon on hyvin vähän tietoa. Tutkielmassani ilmenivät elementit, joita hyödynnetään pukusuunnittelussa, mutta se myös kerää yhteen tiedon, miten niitä hyödynnetään joukkojen pukusuunnittelussa. Tulokset ovat hyödynnettävissä erityisesti näyttämötaiteen pukusuunnittelussa, mutta antavat ne tietoa myös siitä, mikä luo pukusuunnittelussa pukujen välille yhteyden.

Status heijastui 1800-luvun puolivälissä vaatteista selkeästi, ja sitä korostettiin. Nykypäivänä sen ilmeneminen ei ole itsestäänselvyys. Tutkimuksessa ilmeni nuorten pukeutumisessa täysin uutena teemana noussut merkkivaatteiden statussymboliikka ja jengiytymisen ja väkivallan ihailun heijastumien pukeutumiseen. Tutkimuksessani käy ilmi, mitkä tekijät vaikuttavat statukseen ja miten se voi heijastua pukeutumisesta.

Tutkielmassani käsittelemät aiheet avaavat monia mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Joukkojen pukusuunnittelun tutkimusta voisi jatkaa esimerkiksi haastattelututkimuksena. Tutkimuksessa ilmenneiden elementtien käyttöä voisi tutkia myös yleisesti pukusuunnittelun ja elokuvapukusuunnittelun näkökulmasta. Nuorten pukeutumista on tutkittu paljon sosiaalisesta näkökulmasta. Omassa ja aikaisemmissa tutkimuksissa ilmeni nuorten joukkoon kuuluvuuden tarve vaatteiden avulla. Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa vaatteiden näkökulmasta esimerkiksi historiallisena tutkimuksena siitä, miten yhteenkuuluvuus on näkynyt nuorten pukeutumisessa eri vuosina ja miten eri ilmiöt ovat siihen vaikuttaneet. Vaatteet esittävät suurta roolia nuorten keskuudessa nousseessa jengiytymisen ja väkivallan ilmiössä. Vaatteiden näkökulmasta aihe on mielenkiintoinen tulevaisuuden ennakoinnin tutkimisen kannalta. Statuksen ilmenemistä puvuissa voisi tutkia tarkemmin jalkautumalla kaduille ja tekemällä tutkimusta valokuvien ja haastattelun keinoin.

Kirjallisen opinnäytteen jälkeen aloitan pukusuunnittelun kokonaisuuden viimeistelyn ja toteutuksen. Puvut ovat osa Kouvolan teatterissa esitettävää suurmusikaalia ja tukevat tarinan kerrontaa ja sen käsittelemää jengiytymisen teemaa. Opinnäytetyön myötä opin paljon lisää pukusuunnittelusta, joukkojen luomisesta pukujen avulla, sekä työskentelystä suurtuotannosta. Se osoitti,

että haluan tulevaisuudessakin työskennellä puku suunnittelijana. Opinnäyte-työni herätti myös mielenkiintoni tutkia pukeutumista lisää erilaisista sosiologi-
sista näkökulmista.

LÄHTEET

- Aarnipuro, M. 2024. Rikollisen elämäntavan fanitus huolestuttaa somepoliisia: ”Nuoret ihailevat sitä ilman filttteriä”. Apu. WWW-dokumentti. Päivitetty 3.4.2024. Saatavissa: <https://www.apu.fi/artikkelit/nuoret-ja-rikollisuus-miksi-rikollista-elamantapaa-ihailaan> [viitattu 27.1.2025].
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Hamina: Akatiimi Oy.
- Assmuth, L., Tapaninen, A-M. 2004. Antropologian naisongelma. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/5c1fcdf3-e5d7-435e-af7f-5bc7dbe3d86e/content> [viitattu 6.12.2024].
- Boucher, F. 1987. 20 000 Years of fashion, the history of costume and personal adornment. New York: Incorporated.
- Bradfield, N. 1968. Costume in detail 1730 1930. London: Harrap.
- Cassidy, T. D. 2011. The Mood Board Process Modeled and Understood as a Qualitative Design Research Tool. Fashion Practice 2, 225–252. Verkkolehti. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/263775523_The_Mood_Board_Process_Modeled_and_Understood_as_a_Qualitative_Design_Research_Tool [viitattu 2.1.2025].
- Coloria. 2021. 1800-luku. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.5.2021. Saatavissa: <https://www.coloria.net/kulttuurit/1800.htm> [viitattu 8.11.2024].
- Coughlan, I. s.a. What to wear? The clothes of Victorian working-class women. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eternalgoddess.co.uk/posts/f6ev9bpzqtulohmd5diyin24n0c5jr> [viitattu 16.12.2024].
- Durbin, P. 2023 The Costume designer’s toolkit. The Process of creating effective design. Great Britain: TJ books limited, Padstow, Cornwall.
- Durtham university. 2023. Scientists unearth forgotten children of the past. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.5.2023. Saatavissa: <https://www.durham.ac.uk/news-events/latest-news/2023/05/scientists-unearth-forgotten-children-of-the-past/>. [viitattu 9.12.2024].
- Franklin, H. 2020. 1830-1839. Fashion history timeline. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.8.2020. Saatavissa: <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1830-1839/> [viitattu 13.2.2025].
- Gillette, J. Michael 2008. Theatrical Design and Production. An Introduction to Scene Design and Construction, Lightning, Sound, Costume and Makeup. 6th Edition. Mountain View: Mayfield Publishing Company.
- Globalis, 2023. Iso-Britannia. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 16.11.2024. Saatavissa: <https://globalis.fi/maat/iso-britannia> [viitattu 8.11.2024].
- Grönfors, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://vilka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf [viitattu 6.12.2024].

Haavisto, P. 2024. Pikkukaupungin pimeä puoli. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.12.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20127972> [viitattu 27.1.2025].

Hartikainen, S. 2012. Rölli ja metsänhenki -puvustus kesäteatterinäytelmään. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44581/Hartikainen_Sari.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 2.1.2025].

Heikkilä, T. 2023. Säädöttömät tulivat ensin, sitten tuli keskiluokka. WWW-dokumentti. Päivitetty 1.9.2023. Saatavissa: <https://www.tuni.fi/alustalehti/2023/09/01/https-www-tuni-fi-alustalehti-2023-09-01-saadyttomat-tulivat-ensin-sitten-tuli-keskiluokka/> [viitattu 6.12.2024].

Heikkilä-Rastas, M. 2009. Pukutaikaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus Oy.

Helsingin kaupunginteatteri. 2024. Veljeni Leijonamieli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://hkt.fi/esitykset/veljeni-leijonamieli/> [viitattu 28.1.2025].

Huilla, H. 2022. Tunnistetaanko kouluissa yhteiskuntaluokkaa? Ilmiö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ilmiomedia.fi/artikkelit/tunnistetaanko-kouluissa-yhteiskuntaluokkaa/> [viitattu 10.12.2024].

Hänninen, S. 2023. Aivan järisyttävä summa: Näin paljon maksaa yläkoululaisen unelmien vaatesetti. Iltalehti. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.8.2024. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/70ffd616-e72f-47a4-b185-67e1e9ef4a5d> [viitattu 24.1.2025].

Jompero-Lahokoski, S. 2020. Jengit ryöstelevät nuorten suosimia vaatteita ja myyvät ne eteenpäin – "Kaiken tarvitse olla jotain merkkiä, kenkien pitää olla". Keski-Uusimaa. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.11.2025. Saatavissa: <https://www.keski-uusimaa.fi/teemat/3162849> [viitattu 27.1.2025].

Jylhä, A. 2015. Voi veljet! Pukusuunnittelu Jo-Jo teatterin näytelmään. Turun ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93745/Jylha_Anne.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.1.2025].

Järvinen, K. 2022. "Muuten kaikki näyttäis samalta ja maailma ois tylsä" muodin ja vaatetuksen merkityksiä kuudennella luokalla. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/28443/urn_nbn_fi_uef-20221225.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 2.1.2025].

Kellokoski, M. 2015. Indiana Jonesin ja Michael Jacksonin pukusuunnittelija kertoo nyt, miten ikoniset asut syntyivät. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.4.2025. Saatavissa: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000002813010.html> [viitattu 29.1.2025].

Kinglead, 2022. Ompelukoneen historia ja keksintö. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.9.2022. Saatavissa: <http://fi.kingleadsew.net/info/the-history-and-invention-of-the-sewing-machin-77118664.html> [viitattu 27.11.2024].

Kirjallisuuden tutkimus: epookki. s.a. Tieteen termipankki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:epookki> [viitattu 9.9.2024].

Kivelä, S. Tutkimusmenetelmät opinnäytetyössä – Mistä ja miten valita? Oppariboost. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oppariboost.fi/tutkimusmenetelmät-opinnäytetyössä/> [viitattu 20.1.2025].

Kivimäki, M. 2023. Puvustuksen merkitys hahmon identiteettiin. Tampereen ammattikorkeakoulu. Media-alan tutkinto-ohjelma. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/810651/Kivimaki_Mira.pdf?sequence=2 [viitattu 2.1.2025].

Kokko, O. 2008. Mihin luokkaan kuulut? Ilta-Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 1.5.2008. Saatavissa: <https://www.is.fi/taloussanomat/oma-raha/art-2000001567248.html> [viitattu 10.12.2024].

Kopisto, S. 1991. Muodin vuosikymmenet: Dress and Fashion 1810–1910. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Kosonen, L. 2020. Tutkimus: somella luultua isompi vaikutus nuorten kuluttamiseen – yli 350 vastaajaa kertoi Ylelle, mitä perheissä ajatellaan merkkituotteista. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 13.3.2020. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-11254083> [viitattu 24.1.2025].

Kotti, T. Monikulttuurinen tyyli? Nuoret ja ulkonäön merkitys 2000-luvun Suomessa. Tampereen yliopisto. Sosiologia. Pro gradu- tutkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/78465/gradu02135.pdf;jsessionid=C697901A3E75EC01D3705B2C62D1E528?sequence=1> [viitattu 2.1.2025].

Kurki, T. 2011. Vaate on viesti. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.10.2011. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-5440139>. [viitattu: 7.1.2025].

Laine, H. 2024. Muotitrendien Evoluutio: Vertaileva analyysi 1800-luvun puolivälin ja 2020-luvun trendeistä. LAB – ammattikorkeakoulu. Muotoilija. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/853900/Laine_Henna.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 26.11.2024].

Lamminpää, E. 2022. Pukusuunnittelu the Addams family -musikaaliin. Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu. Muotoilija. AMK opinnäytetyö. pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/784382/Emmi_Lamminpaa.pdf?sequence=2 [viitattu 2.1.2025].

Leventon, M. 2008. What people wore when. USA: DK Publishing. Lewes: Ivy Press.

Lindgrén, S. 2024. Puvustuksen suunnittelu The Prom -musikaaliin Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden representaatioiden huomioinen puvustuksen suunnittelussa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Muotoilija. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/876328/Lindgren_Sannamaria.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 2.1.2025].

Malkavaara, M. 2023 a. Identiteetti. Dialogi. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.8.2023 Saatavissa: <https://dialogi.diak.fi/2023/08/15/elamani-kasitteet-identiteetti/> [viitattu 9.1.2025].

Malkavaara, M. 2023 b. Normit. Dialogi. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.9.2023. Saatavissa: <https://dialogi.diak.fi/2023/09/26/normit/> [viitattu 26.11.2024].

Manner, M. Teittinen, P. 2021. Suljetun kaupungin lapset. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.3.2021. Saatavissa: <https://www.hs.fi/feature/art-2000007868967.html> [viitattu 27.1.2025].

Massa, S. 2016. Vaatteet on mun aatteet – punk ja muoti ovat kulkeneet aina käsi kädessä. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 29.7.2016. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9057757> [viitattu 2.2.2025].

Mehtonen, S. 2019. Puvustuksen suunnittelu ja toteutus lasten ja nuorten harrastajateatterille. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Muotoilija. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/266748/Mehtonen__Sini.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 2.1.2025].

Melin, H. 2019. Suomi on edelleen luokkayhteiskunta. Tampere university. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.2.2019. Saatavissa: <https://www.tuni.fi/alustalehti/2019/02/26/suomi-on-edelleen-luokkayhteiskunta/> [viitattu 10.12.2024].

Melin, H. 2020. Suomen keskiluokka on kasvanut. Labore. WWW-dokumentti. Päivitetty 19.3.2020. Saatavissa: <https://labore.fi/t%26y/suomen-keskiluokan-kasvanut/> [viitattu 9.12.2024].

Melin, H. 2021. Luokat ja eriarvoisuus. Ydin. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.6.2021. Saatavissa: <https://ydinlehti.fi/kaikki-numerot/numero-2021-2/luokat-ja-eriarvoisuus/> [viitattu 10.12.2024].

Mitä Tarkoittaa Ensemble? 2025. Mitä tarkoittaa.fi. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.1.2025. Saatavissa: <https://xn--mitttarkoittaa-dfb.fi/mita-tarkoittaa-ensemble/> [viitattu 23.1.2025].

Muotio, L. 2022 a. Kuva-analyysi tutkimusmenetelmänä. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.2.2022. Saatavissa: <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelma-t/kuva-analyysi-tutkimusmenetelmana/> [viitattu 12.9.2024].

Muotio, L. 2022 b. Havainnointi aineistonkeruumenetelmänä. WWW-dokumentti. Päivitetty 27.1.2022. Saatavissa: <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/havainnointi-aineistonkeruumenetelmana/> [viitattu: 6.12.2024].

Mackinney-Valentin, M. 2017. Fashioning Identity: Status Ambivalence in Contemporary Fashion. London: Bloomsbury Academic.

Mäkelä, M. Roivanen, M. 2024. Tutkija otti selvää, miten pukeutuminen vaikutti Sanna Marinin uskottavuuteen. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.10.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20118712> [viitattu 7.1.2025].

Mäki-Kokkila, E. 2024. Yksi tietty kenkämalli trendaa nyt koulujen pihoilla – Tutkija kertoo miksi. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.10.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010747821.html> [viitattu 27.1.2025].

Mäkinen, E., Saarikoski, S. 2014. HS jakoi Suomen kuuteen uuteen yhteiskuntaluokkaan. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 3.1.2014. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000002699784.html> [viitattu 9.12.2024].

Nieminen, T. 2024. Miksi 14-vuotias lyö ja ryöstää? Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 25.8.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/feature/art-2000010567204.html> [viitattu 27.1.2025].

Niskanen, L. Volotinen, I. 2010. UNTA JA UNELMAA Puvustus musikaaliproduktioon. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. AMK opinnäytetyö. Pdf dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19239/Unta%20ja%20Unelmaa-%20puvustus%20musikaaliproduktioon.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 6.1.2025].

Nykytaiteen rihmastoja, s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/nykyteatterin-rihmastoja/ryhma-ja-prosessikeskeisyys-teatterin-tekemisessa> [viitattu 6.1.2025].

Oliver!, s.a. Oliver the musical. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://olivert-hemusical.com/> [viitattu 19.11.2024].

Oliver Twist. s.a. Kirjasampo. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_11688 [viitattu 8.11.2024].

Paastela, K. 2022. Sosiaalisessa mediassa leviää ilmiö, joka voi ruokkia katu-jengejä – "roadman-kulttuuria" saattavat ihailla varsin nuoretkin lapset. Vantaan sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 13.1.2022. Saatavissa: <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5411693> [viitattu 27.1.2025].

Paige, E. 2015. Musicals: the definite illustrated story. Yhdysvallat: DK Publishing.

Partonen, A. 2024. Tätä on Helsinki-tyyli. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.8.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010570179.html> [viitattu 7.1.2025].

Petraeus, M. 2018. Framed. Identiteettiä Tukeva Pukeutuminen. Lahden ammattikorkeakoulu. Muotoilun koulutusohjelma. AMK opinnäytetyö. Pdf-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/143689/Petraeus_Mikael.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 2.1.2025].

Pikkuaho, N. 2024. Oletko keskituloinen? Katso, miten tulot jakautuvat Suomessa. WWW-dokumentti. Päivitetty 16.10.2024. Saatavissa: <https://duunitori.fi/tyoelama/keskituloinen-palkka-mediaanipalkka-suomi> [viitattu 9.12.2024].

Pääkkönen, S. 2017. Vaatteet paljastavat usein ihmisen luokka-aseman, vaikka sitä yrittäisi salata, kertoo tutkija – Tältä köyhyys näyttää ja tuntuu Suomessa. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.2.2017. Saatavissa: <https://www.hs.fi/elama/art-2000005101504.html> [viitattu 7.1.2025].

Ruohisto, W. 2024. Suomalaiset kertovat, mistä ostavat vaatteensa – yksi vaihtoehto voittaa markettimuodinkin. Ilta-Sanomat. WWW-dokumentti. Päivitetty 11.9.2024. Saatavissa: <https://www.is.fi/menaiset/tyyli/art-2000010687576.html> [viitattu 7.1.2025].

Salomão, A. 2023. Ymmärrys siitä, mikä on teoreettinen viitekehys. Mind the graph. WWW-dokumentti. Päivitetty 19.6.2023. Saatavissa: <https://mindthegraph.com/blog/fi/mika-on-teoreettinen-kehys/> [viitattu 12.9.2024].

Savolainen, E. 2016. Opas muotoilukasvatuksen tehtäviin. Design arkisto. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://designarkisto.fi/wp-content/uploads/Opettajan-opas-1.pdf> [viitattu 2.1.2025].

Seamless source, 2021. Micro vs Macro Trends In Fashion 2021 – Positive or Negative? Seamless Source. WWW-dokumentti. Päivitetty 1.11.2021. Saatavissa: <https://seamlesssource.com/micro-vs-macro-trends-in-fashion-2021/> [viitattu 7.1.2025].

Sosioekonominen asema. s.a. Tilastokeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://stat.fi/meta/kas/sosioekon_asema.html [viitattu 9.9.2024].

Suikkanen, P. 2020. Historia: Albert ja viktoriaaninen aika – Kuningatar Viktorian puoliso uudisti brittiläistä yhteiskuntaa. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty: 22.11.2020. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/22/historia-albert-ja-viktoriaaninen-aika-kuningatar-viktorian-puoliso-uudisti> [viitattu 8.11.2024].

Taru sormusten herrasta. s.a. Kirjasampo. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aateos_10961 [viitattu 28.1.2025].

Tampereen kaupungin kirjasto, 2024. Pukusuunnittelija Pirjo Liiri-Majava. Taru Sormusten herrasta -suurtuotannon tekijät. YouTube. Videoleike. Julkaistu:

22.8.2024. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=l7JdItV4XQI&t=7s> [viitattu 6.1.2025].

Tampereen työväen teatteri, 2024. School of Rock. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tnt-teatteri.fi/program/school-of-rock/#pid=25> [viitattu 25.1.2025].

Tampereen yliopisto, 2023. Käsite- ja miellekarttoja eri työkaluilla. WWW-dokumentti. Päivitetty 24.3.2023. Saatavissa: <https://sites.tuni.fi/vinkki-pankki/o365/kasite-ja-miellekarttoja-eri-tyokalulla/> [viitattu 12.9.2024].

Tielinen, J. 2021. Nuorten luksuskulutuksen kehystäminen suomalaisten verkkokeskusteluista. Tampereen yliopisto. Markkinointi. Kandidatkielma. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/130777/TielinenJenni.pdf?sequence=2> [viitattu 2.1.2025].

Valkama, H. 2020. Paljon sun outfit maksaa? Osa nuorista ja lapsista himoitsee 1 000 euron t-paitoja – "Tuntuu siltä, että jos ei ole merkkipaatteita, olet huonompi ihminen". YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 11.11.2020. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-11642839> [viitattu 24.11.2025].

Vuori, J. s.a. Johdanto: Tutkimusasetelman rakentaminen. Tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelma-opetus/kvali/tutkimusasetelma/tutkimusasetelman-rakentaminen/> [viitattu 20.1.2025]

YLE Triplet, 2023. Kuka on roadman? YLE. Videoleike. Julkaistu 12.10.2023. Saatavissa: <https://yle.triplet.io/uutiset/kuka-on-roadman> [viitattu 27.1.2025].

Zwanenberg, R. s.a. Wealth and power. #31 Britain and the 19th Century. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.wealthandpower.org/part-3/31-britain-and-the-19th-century> [viitattu 9.12.2024].

KUVALUETTELO

Kuvat ovat tekijän, ellei toisin mainita.

Kuva 1. Käsitekartta

Kuva 2. Viitekehys

Kuva 3. Gilletten suunnittelumalli. Gillette, J. Michael 2008. Theatrical Design and Production. An Introduction to Scene Design and Construction, Lighting, Sound, Costume and Makeup. 6th Edition. Mountain View: Mayfield Publishing Company.

Kuva 4. 1830-luvun pukeutuminen. The Metropolitan Museum of Art. s.a. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search?q=1830&material=Cotton&geolocation=Europe&era=A.D.+1800-1900> [viitattu 13.2.2025].

Kuva 5. Nuorten pukeutuminen -moodboard.

Kuva 6. Taru sormusten herrasta. Mankkinen, J. 2024. Tolkienin esitysoikeudet eivät sallineet lauluja: Tampereen Teatterin Taru Sormusten herrasta esitetään ilman säveltäjän kaipaamaa öökkikuoroa. YLE. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20106469> [viitattu 20.1.2025].

Kuva 7. Veljeni Leijonamieli. Väätäinen, O-V. 2024. Veljeni Leijonamieli. Helsingin kaupunginteatteri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://hkt.fi/esitykset/veljeni-leijonamieli/> [viitattu 20.1.2025].

Kuva 8. Oliver! Persson, J. s.a. First-look: Oliver! in the West End – First night red carpet arrivals. Westend theatre. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.westendtheatre.com/242049/news/show-photos/photos-videos-oliver-in-the-west-end/> [viitattu 20.1.2024]. Kuva 8. School of Rock (Tampereen Työväen Teatteri 2024)

Kuva 9. School of Rock. Tampereen työväen teatteri, 2024. School of Rock. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tvt-teatteri.fi/program/school-of-rock/#pid=25> [viitattu 20.1.2025].

Kuva 10. Joukkojen pukusuunnittelun elementit.

Kuva 11. Oliver twistillä -musikaalin moodboard.

Kuva 12. Faginin jengin moodboard, tyyli ja mielikuvat.

Kuva 13. Faginin jengin pukujen elementit -moodboard.

Kuva 14. Faginin jengi -puvut.

Kuva 15. Roadman-jengi, tyyli ja mielikuvat moodboard.

Kuva 16. Roadman-jengi, elementit.

Kuva 17. Roadman-jengi-puvut.

Kuva 18. Lastenkoti -mielikuvat -moodboard.

Kuva 19. Lastenkodin pukujen elementit.

Kuva 20. Lastenkoti-puvut

Kuva 21. Oliver ja Fagin -puvut